

KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır.

Heydər Əliyev

DIPLOMAT

№ 02 (514) 10-16 yanvar, Çileyə paş, sal. il 2023
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Həjəy: 40 qəpik

Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!

Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məscidləri.

Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əyər.

Səbāhəddin Eləğlū

Səh. 2

Prezident İlham Əliyevin Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan ilə görüşü olub

Səh. 20

Президент Масуд Барзани принял известного курдского академика Ферьяда Омара

Səh. 7

1947-ci il. Mustafa Barzani və onun kürd peşmərgələri Azərbaycanda

Səh. 8

Başbakan Barzani'den önemli açıklamalar: 5 madde kamuoyuna sunuldu

Səh. 9

Ahmet Ozer: Ziman dayika mirovan e eger tu nizanibe tu sêwî yî

Səh. 6

KURD XALQININ DƏYƏRLİ OĞLU İSRAFİL ZİYAD OĞLU XANLAROVUN VƏFATINDAN 4 İL ÖTDÜ

Səh. 3

"Bir milyondan artıq soydaşımız Qərbi Azərbaycana dönmək istəyir"

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Bakıda Uşaq-Gənclər İnkişaf Mərkəzində əsaslı təmir və bərpadan sonra yaradılan şəraitlə tanış olublar

Bakanlar Kurulu, 100'üncü kez toplandı: Gündem Bağdat ziyareti!

QAFQAZDA ŞƏDDADİ KÜRD DÖVLƏTİ

Kuştina 13 Kesan Li Gundê Xerabkortê

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN "ŞƏRƏFNAMƏ" ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Bayram Bozyel: Kurd xwedî roleke kift in û dikarin sed sala bê garantî bikin

Səh. 9

Mela Baxtiyar'ın YNK içindeki gümrük gelirlerinin nasıl kaçırıldığını anlatan ses kaydı yayınlandı

Səh. 3

Daşkəsənin icra başçısı Əhəd Abiyev Quşçu kəndində vətəndaşların qəbulunu keçirib

Səh. 13

Komkujiya Gundê Hazdê/ 1926

Səh. 13

Babacan bersivek li ser îdiayan 'belav kir'!

Prezident İlham Əliyevin Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan ilə görüşü olub

Yanvarın 15-də Əbu-Dabidə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan ilə görüşü olub. Dövlətimizin başçısı səfərə dəvətə görə minnətdarlığını bildirdi, BMT Təhlükəsizlik Şurasında Cənubi Qafqaz regionuna aid müzakirələrdə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Azərbaycana göstərdiyi dəstəyin yüksək qiymətləndirildiyini, bunun dostluğun və qardaşlığın nümunəsi olduğunu dedi.

Prezidentlər Azərbaycanın və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin sülhsevər dövlətlər olduğunu qeyd etdilər, regionda sülhün, sabitliyin və təhlükəsizliyin təmin edilməsi işində göstərdikləri səyləri vurğuladılar.

Söhbət zamanı Azərbaycan ilə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin

siyasi, iqtisadi, təhlükəsizlik və digər sahələrdə sıx əməkdaşlıq

həyata keçirdikləri bildirildi, bu əlaqələrin daha da geniş-

ləndirilməsinin vacibliyi vurğulandı. Dövlət başçıları tərəfindən

ən müəyyənləşdirilmiş siyasi xəttə uyğun olaraq, iki ölkənin müxtəlif səviyyələrdə nümayəndə heyətlərinin qarşılıqlı səfərlərinin önəmi qeyd edildi.

Dövlətimizin başçısı Prezident Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyanın rəhbərliyi ilə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin mühüm uğurlara imza atdığını, ciddi texnoloji nailiyyətlər əldə etdiyini dedi, bu münasibətlə təbriklərini çatdırdı.

Prezident Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan öz növbəsində Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın qazandığı nailiyyətlər və qələbələr münasibətlə təbriklərini çatdırdı.

Dövlətimizin başçısı Prezident Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyanı Azərbaycana səfərə dəvət etdi.

Dəvət minnətdarlıqla qəbul olundu.

Prezident İlham Əliyev İtaliyanın müdafiə nazirini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 11-də İtaliya Respublikasının müdafiə naziri Quido Krosettonu qəbul edib.

Prezident İlham Əliyev strateji tərəfdaşlığa əsaslanan Azərbaycan-İtaliya ikitərəfli münasibətlərinin uğurla inkişaf etdiyini bildirərək, bu baxımdan yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin əhəmiyyətini vurğuladı, özünün İtaliyaya son səfərini məmnunluqla qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının yeni Sədri Ciorcia Meloniyə təbrik məktubu göndərdiyini xatırlayaraq, yeni hökumətin formalaşmasından qısa müddət keçməsinə baxmayaraq, müdafiə naziri səviyyəsində ölkəmizə səfərin həyata keçirilməsinin əlaqələrimizin yaxşı göstəricisi olduğunu qeyd etdi və əminliyini bildirdi ki, yeni hökumətlə Azərbaycan arasında əməkdaşlıq uğurlu olacaq.

Romanın tarixi rayonunda Azərbaycan səfirliyinin yeni binasının açılışında ilk tədbirin ADA Universiteti ilə İtaliyanın beş aparıcı ali təhsil müəssisəsi arasında akademik əməkdaşlığa dair imzalanmış sazişlərin mübadiləsi mərasim-

inə həsr olduğunu xatırladan Prezident İlham Əliyev İtaliya-Azərbaycan Universitetinin Azərbaycandakı binasının inşasının yekunlaşmaq üzrə olduğunu dedi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan-NATO və Azərbaycan-Avropa İttifaqı əlaqələrinin genişlənməsində İtaliyanın verdiyi töhfəni yüksək qiymətləndirərək qeyd etdi ki, ölkələrimiz arasında müxtəlif sahələrdə, o cümlədən energetika sahəsində uğurlu əməkdaşlıq aparılır. Prezident İlham Əliyev bu baxımdan Cənub Qaz Dəhlizinin səmərəli fəaliyyətini vurğuladı. Prezident İlham Əliyev Quido Krosettonun Azərbaycana səfərinin həm ölkələrimizin aidiyyəti qurumları arasında, həm də daha geniş mənada əməkdaşlığın möhkəmlənməsi işinə xidmət edəcəyinə əminliyini bildirdi, ikitərəfli münasibətlərimizin bundan sonra da möhkəmlənəcəyinə ümidverliyi ifadə etdi.

Prezident İlham Əliyev ilə görüşdən şərəf duyduğunu bildiren Quido Krosetto, ilk növbədə, İtaliya Prezidenti Sercio Mattarellanın salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı və qeyd etdi ki, səfərdən öncə İtaliya Prezidenti ilə görüşü

zamanı Sercio Mattarella özünün Azərbaycana, dövlətimizin başçısının isə İtaliyaya səfərini məmnunluqla xatırlayıb

nın Sədri Ciorcia Meloni ilə də görüşdüyünü bildirərək qeyd etdi ki, Ciorcia Meloni vurğulayıb ki, İtaliya müdafiə

Əliyevin Azərbaycan-NATO və Azərbaycan-Avropa İttifaqı əlaqələrinin inkişafında İtaliyanın oynadığı rola verdiyi

və Azərbaycan Prezidenti ilə dostluq əlaqələrinin mövcudluğunu bir daha vurğulayıb.

Dövlətimizin başçısı salamlara və xoş sözlərə görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını İtaliya Prezidentinə çatdırmağı xahiş etdi.

Guido Krosetto səfərdən əvvəl, eyni zamanda, İtaliya Respublikası Nazirlər Şurası-

nazirinin ölkəmizə səfəri İtaliya hökumətinin Azərbaycanla əməkdaşlığı daha da genişləndirmək əzmində olduğunu göstərir.

Nazir Quido Krosetto qeyd etdi ki, Azərbaycan Prezidentinin İtaliyaya səfərləri bu ölkədə hər zaman böyük məmnunluqla qarşılanır.

Qonaq Prezident İlham

qiymətə görə minnətdarlığını ifadə etdi. Quido Krosetto Bakıda gedən inkişaf proseslərinin onlarda dərin təəssürat hissi yaratdığını dedi.

Söhbət zamanı energetika, inşaat, turizm, kənd təsərrüfatı, müdafiə sənayesi və digər sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün yaxşı perspektivlərin olduğu bildirildi.

Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib

Yanvarın 13-də Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib. Söhbət zamanı prezidentlər Azərbaycan-Almaniya əlaqələrinin mövcud vəziyyətindən məmnunluqlarını ifadə edib və əmək-

daşlığın perspektivlərini müzakirə ediblər. Regional təhlükəsizlik məsələlərinə toxunan Frank-Valter Ştaynmayer Almaniyanın Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin bilavasitə iştirakı ilə aparılan Avropa İttifaqı-Azərbaycan-Ermənistan üçtərəfli formatını dəstklədiyini vurğulayıb.

Prezident İlham Əliyev Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin dəstəyi ilə həyata keçirilən üçtərəfli danışıqları yüksək qiymətləndirdiyini vurğulayaraq, Azərbaycanın Avropa İttifaqı-Azərbaycan-Ermənistan üçtərəfli formatı çərçivəsində aparılan müzakirələr prosesinə sadıq

liyini ifadə edib. Eyni zamanda, telefon danışıqı əsnasında Azərbaycanın ərəzində olan Xankəndi-Laçın yolundakı vəziyyət müzakirə edilib. Dövlətimizin başçısı bildirib ki, Ermənistanın yolun guya blokada şəraitində olması barədə iddiaları yalandır, yolda Beynəlxalq Qızıl Xaç

Komitəsinin xətti ilə və eləcə də digər humanitar yüklərin sərbəst hərəkəti təmin olunur.

Söhbət zamanı prezidentlər bir daha Azərbaycan-Almaniya əməkdaşlığının perspektivlərini yüksək qiymətləndirərək, bu əlaqələrin inkişafı üçün birgə səylərin göstərilməsinin vacibliyini qeyd ediblər.

“Bir milyondan artıq soydaşımız Qərbi Azərbaycana dönmək istəyir”

“Qərbi Azərbaycandan olan soydaşlarımızın Qərbi Azərbaycan İcmasına müraciətlərinin sayı günbəgün artır. Orta hesabla hər gün 250-300 soydaşımız İcmaya gəlir, rəsmi şəkildə müraciət

yazır”. Bunu Qərbi Azərbaycan İcmasının sədri, Millət vəkili İzzət Ələkbərlı bildirib.

O əlavə edib ki, müraciət edən insanlar qeydiyyatda düşmək və öz tarixi torpaqlarına dönmək, orda qoyub gəldikləri əcdadlarının qəbirlərini ziyarət etmək üçün kütləvi şəkildə icmamıza müraciət edirlər: “Bu da onu göstərir ki, biz həyatımızın mühüm bir mərhələsinə qədəm qoyuruq. Ötən hər gün Qərbi Azərbaycanlıların yurd həsrətinin sonucuna doğru aparır”.

İzzət Ələkbərlı onu da qeyd edib ki, sonuncu deportasiyadan bizi 34 il ayırsa da bizim üçün hələ hər şey bitməyib: “Bu illərdə hər bir Qərbi Azərbaycanlı doğma dedə-baba ocağına qayıtmaq ümidi ilə yaşayıb. 2022-ci ilin 24 dekabr tar-

ixində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Qərbi Azərbaycan İcmasının ofisinə gəlişi və burda icma nümayəndələri ilə görüşü zamanı etdiyi proqram xarakterli çıxışından sonra təkəcə bizim icmanın fəaliyyətində deyil, həm də Qərbi Azərbaycanlıların həyatında bir canlanma yaranıb, yeni bir dönmə başlayıb. Soydaşlarımızın tarixi torpaqlara qayıtmaq ümidi daha da güclənib.

Hazırda bir milyondan çox azərbaycanlı atası torpaqlarına dönmək istəyir. Onların arasında təkəcə 1988-ci illərdə deportasiya olunanlar deyil, 1915-18, 1948-ci illərdə də köçün həyatına məhkum edilənlər, onların nəvə-nəticələri var. Təkəcə 1988-ci ildə deportasiya olunan 250 mindən yuxarı soydaşlarımızın sayı burada artaraq yarım milyona çatıb. Artıq insanlarımıza ümid yox, qəti bir inam var ki, yaxın zamanlarda öz dedə-baba torpaqlarımıza qayıdacağıq”.

Millət vəkili bir məsələni də bildirdi ki, Cənab Prezident icma ilə görüşündə bu məsələnin bütün aspektlərinə toxundu:

“O cümlədən də, bizim icma üçün də yeni fəaliyyət istiqamətləri müəyyən etdi. Və biz də Qərbi Azərbaycan İcması olaraq bu istiqamətdə sistemli şəkildə fəaliyyətimizi davam etdiririk. Çünki, Qərbi Azərbaycanlıların öz dedə-baba yurdlarına qayıtmaq istəyi tam olaraq Beynəlxalq hüquqa əsaslanır. Və bu hüququ heç bir qüvvə bizim əlimizdən ala bilməz”. **araz.az**

Gəncədə Cavad xanın xatirəsi yad edilib

Gəncədə Qacarlar nəslindən olan Azərbaycan sərkərdəsi, dövlət xadimi, Gəncə xanlığının sonuncu hökmdarı Cavad xanın xatirəsi yad edilib. Anım mərasimində Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov, “Cavad xan” Tarix və Mədəniyyət Fondunun rəhbərliyi, Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısı Aparatının məsul əməkdaşları, idarə, müəssisə, təşkilat rəhbərləri, ictimaiyyət nümayəndələri və ziyalılar iştirak ediblər.

Mərasimdə Cavad xanın Gəncənin mərkəzində yerləşən türbəsi ziyarət olunub, məzarına tər çiçəklər düzülüb, ruhuna dualar oxunub.

Cavad xanın Azərbaycanın, xüsusilə də Gəncənin tarixindəki xidmətlərindən, azadlıq uğrunda apardığı mübarizədən danışılıb. Bildirilib ki, 219 il əvvəl - 1804-cü ilin yanvar ayın-

da rus qoşunlarının Gəncəyə hücumu zamanı Cavad xan, oğlu Hüseyinqulu xan və minlərlə Gəncə sakini düşmənlə son nəfəslərində vuruşaraq, Gəncə qalası üzərində şəhidlik zirvəsinə ucalıblar. Bütün tarixi mənbələrdə Gəncənin işğal günü və Cavad xanın şəhid olması Yulian Təqvimisi ilə yanvarın 3-ü göstərilirdi üçün müasir mənbələrin çoxunda da

düzelis verilmədən, mexaniki olaraq həmin tarix göstərilib. Ancaq köhnə rus tarixi mənbələrində 3 yanvar günü o vaxt istifadə olunan Yulian təqvimi ilə göstərilib, bu da, 1918-ci ildən istifadə etdiyimiz Qriqori təqvimi ilə yanvarın 15-nə təsadüf edir.

Qeyd edək ki, Gəncədəki Cavad xanın türbəsi 2005-ci ildə Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə inşa olunub.

Tərtər Rayon İcra Hakimiyyətində növbəti aparat müşavirəsi keçirilib

Rayon icra hakimiyyəti başçısı aparatının əməkdaşlarının, İƏD üzrə nüma-

yəndələrin, rayon statistika idarisinin rəisi Ədalət Məmmədovun iştirak etdiyi müşavirədə

“2023-cü il - Heydər Əliyev ili” və “20 Yanvar faciəsinin 33 cu ildönümü” ilə bağlı Tədbirlər Planının icrasının təmin edilməsi, icra nümayəndələri tərəfindən ev təsərrüfatlarının başdan-baş gəzilərək uçot məlumatlarının yenilənərək “ev təsərrüfatlarının uçotu sistemi”nə işlənməsi və nöqsan və çatışmazlıqların aradan qaldırılması, nizam-intizam qaydalarına riayət olunması, rayon ərazisində təmizlik-abadlıq işlərinin aparılması məsələləri müzakirə olunub.

Müzakirə olunan məsələlər barədə İƏD üzrə nümayəndələrə müvafiq tapşırıq və tövsiyələr verilib.

Daşkəsənin icra başçısı Əhəd Əbiyev Quşçu kəndində vətəndaşların qəbulunu keçirib

Yanvarın 11-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin tapşırığına əsasən təsdiq olunmuş qrafikə uyğun Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əhəd Əbiyevin Quşçu kəndində keçirdiyi vətəndaşların

səyyar qəbulunda rayonun hüquq-mühafizə orqanlarının, idarə, müəssisə, xidmət sahələrinin rəhbərləri, ərazi icra nümayəndəsi, bələdiyyə sədri və kənd sakinləri havanın güclü qarlı və yüksək şaxtılı olmasına baxmayaraq, mütəşəkkil formada iştirak ediblər.

İcra başçısı Əhəd Əbiyev sakinləri salamladıqdan sonra giriş nitqi ilə çıxış edərək bildirib:

- Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin “Heydər Əliyev ili” elan edilməsi ilə bağlı Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyəti tərəfindən də Tədbirlər Planı təsdiq edilərək rayon ərazisində icrasına başlamışıq. Umumillik Lider Heydər Əliyevin siyasi kursunun ən layiqli davamçısı Prezident cənab İlham Əliyevin adı ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa edən sərkərdə, Azərbaycanın Vətən müharibəsində qazandığı möhtəşəm zəfərin müəllifi, qalib lider kimi tariximizə qızıl hərflərlə yazıldı. Bundan sonra da möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin müdrik rəhbərliyi ölkəmizi daha böyük uğurlu qələbələrə aparacaq və respublikamızın gələcək inkişafına öz layiqli töhfəsini verəcəkdir.

Çıxışında Əhəd Əbiyev Daşkəsən rayonunun 2022-ci ildə Respublika üzrə əldə etdiyi mühüm uğurlu nəticəni də diqqətə çatdırıb: “Daşkəsən rayonunda 2022-ci ildə möhtərəm Prezident cənab İlham Əliyevin Fərman və Sərəncamlarından, Dövlət Proqramlarından irəli gələn tələb və tapşırıqlar 98 faiz icra olunaraq Daşkəsən rayonu Respublikada ilin qalibi kimi birinci yerə yüksəlmişdir. Möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevi bir daha əmin edirik ki, 2023-cü ildə də məsuliyyətlə və yüksək keyfiyyətlə Dövlət Proqramlarında qarşıya qoyulan tapşırıq və tövsiyələri vaxtında icra edəcəyik”.

İcra başçısı həmçinin Quşçu kənd sakinləri ilə əvvəlki illərdə dəfələrlə görüşdüyünü və həmin görüşlərdə qaldırılan məsələlərin həlli istiqamətində müvafiq işlərin görüldüyünü qeyd edib. Vurğulayıb ki, ötən dövrlərdə Quşçu kəndində tam müasir tələblərə cavab verən 360 şagird yerlik yeni məktəb binası tikilmiş, uşaq bağçası əsaslı təmir edilmiş, kəndə gələn mərkəzi yol asfaltlanmış, əhalinin içməli su və elektrik enerjisi ilə fasiləsiz təminatı sahəsində problemlər aradan qaldırılmış, ərazi qazlaşdırılmış, sosial yönümlü, xüsusilə turizmle bağlı layihələr icra olunmuş və kənd sakinlərin böyük əksəriyyəti “AzerGold” QSC-nin Çovdar filiz emalı sahəsində daimi işlə təmin edilmişlər.

Sonra Əhəd Əbiyev kənd sakinləri və şəhid ailələri ilə söhbət edərək onların gündəlik qayğıları və problemləri ilə maraqlanıb. Bildirib ki, şəhid ailələrinə və qazilərə ərzaq sovqatlarının verilməsi, göstərilən hər cür maddi və mənəvi köməkliklər mütəmadi olaraq davam etdiriləcəkdir. Şəhid ailələrinin üzvləri və qazilər dövlət tərəfindən onlara verilən yüksək dəyəri qeyd ediblər.

Qəbulda iştirak edən kənd sakinləri Daşkəsən rayonunda görülən abadlıq, quruculuq işlərini, vətəndaşlara olan həssas səmimi münasibəti razılıq hissi ilə söyləyərək onlara göstərilən diqqət və qayğıya görə Prezident cənab İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident hörmətli Mehriban xanım Əliyevaya minnətdarlıqlarını bildiriblər.

QAFQAZDA ŞƏDDADI KÜRD DÖVLƏTİ

Azərbaycan tarixən çox millətli ölkə kimi tanınmışdır. Əlverişli coğrafi mövqeyə malik olan Azərbaycanda müxtəlif etnik mənşəyə malik olan xalqlar əsrlər boyu birlikdə yaşayaraq müasir Azərbaycan xalqının formalaşmasında yaxından iştirak etmişlər. Antik Yunan Roma müəllifləri-Milətli Hekatey, Lamp-saklı Xaron, Lidiyalı Ksanf, Herodot, Knidli Ktesi, Ksenofont, Strabon, Tit Livi və s. Azərbaycanda yaşayan müxtəlif tayfalarından bəhs etmişlər. Məşhur yunan coğrafiyaçısı Strabon (e. ə. 63-b. e. 23-cü illər) Albaniyada (müasir Azərbaycan Respublikası) yaşayan 26 tayfanın adını çəkir. Pəhləvi, qədim erməni, ərəb, fars, Suriya mənəbləri Azərbaycanda yaşayan müxtəlif dillərdə danışan xalqlar barədə məlumat verir. Ərəb müəllifi İbn Hövqəl Qabqaz (Qafqaz) dağlarında 360 dildə danışıldığını göstərir. Digər məşhur ərəb səyyah-coğrafiyaşünası və tarixçisi əl-Məsudin yazdığına görə Qafqazda hər birinin öz hökmdarı və başqalarının olmadığı dili olan 72 xalq yaşayır.

İrandilli xalq olan kürdlər Azərbaycanın aborigen sakinləri olub qədim dövrlərdən müasir Azərbaycan və Ermənistan ərazilərində yaşamışlar. Mənbələrdə kürdlər müxtəlif adlarla yad edilmişdir. Məsələn, qədim erməni mənbələrində kürdlər daha çox marlar (midyalılar) adlanır. Sasanilərin hakimiyyəti dövründə (III-VII əsrlər) kürdlər regionun əsas etnik ünsürlərindən biriydi. Təsədüfi deyil ki, ərəb mənbələri Şirvan və həttə Dərbənddə də kürd məskənlərinin olmasından bəhs edirlər. Ərəb işğalı prosesində ərəblərlə azərbaycanlılar arasında bağlanan müqavilədə Balasakan və Savalan kürdlərinin adlarının çəkilməsi kürdlərin yadellilərə qarşı mübarizəsini və əsas etnik qüvvələrdən biri olmasını göstərir. Təsədüfi deyil ki, Ərəb xilafətinin parçalanması nəticəsində yaranan feodal dövlətlərinin əksəriyyətində hakim sülalələr kürd mənşəli tayfalar olmuşlar. Hətta türk mənşəli Sacilər dövlətinin (889-941-ci illər) sonuncu hökmdarı Deysəm ibn İbrahim ibn Şadluyə mənşəcə kürd olmuşdur. Belə tanınmış kürd sülalələrindən biri də Azərbaycanın və bir sıra qonşu ölkələrin hərbi siyasi tarixində fəal rol oynamış Şəddadilər sülaləsidir. Bu sülalə X əsrin ortalarından XII əsrin sonunadək Cənubi Qafqazın Gəncə, Arran-Naxçıvan, Dvin və Ani əmirliklərində hakimiyyət başında olmuşlar. Görkəmli Azərbaycan tarixçisi, t. e. d. professor M. X. Şerifli 1978-ci ildə nəşr olunmuş "IX əsrin ikinci yarısı- XI əsrlərdə Azərbaycan feodal dövlətləri" monoqrafiyasında Şəddadilər dövləti haqqında qiymətli məlumatlar verir. Üstündən xeyli vaxt keçməsinə baxmayaraq ilkin mənbələr əsasında yazılmış bu əsər öz əhəmiyyətini ini də saxlayıb. Bu sayımızdan başlayaraq bu əsərin Şəddadilər dövlətindən bəhs edən hissəsini

bəzi dəyişiklik və əlavələrlə diqqətinizə çatdıracağıq.

Gəcə Şəddadilər dövləti X əsrin II yarısında əmələ gəlmişdir. Bu dövlətin ərazisi əsas etibarilə şimalda Kür çayı, cənubda Araz çayı, şərqdə Beyləqan nahiyəsi, qərbdə Xunan qalasına (Al-İstakhr). Kitab Masalik al-Mamalik, ed. de Goeje, BGA, t. I Lugd. Batav, 1870, səh. 193) qədər uzanan Arran torpaqlarını əhatə etmişdir. Məlum olduğu kimi, Arran vilayətinin ərazisi ayrı-ayrı dövrlərdə öz sərhədlərini dəyişmişdir. İstəxi Arran vilayətindən bəhs edərkən göstərir ki, Arranın sərhədi Dərbənddən Tiflisə və

Araz çayı yaxınlığında Naxçıvan adlanan yere qədər çatır (Yenə orada, səh. 190). İbn Hövqəl Bərdə haqqında bəhs etdiyi zaman onu Ümmür-Ran, yeni Arranın anası hesab edir. (İbn Haukal. Liber imaginis terrae. ed. J. H. Kramers. Lugd. Batav 1939, səh. 337) o göstərir ki, Arranda Bərdə, əl-Bab (Dərbənd) və Tiflisdən böyük şəhər yoxdur. Beyləqan, Varsan, Bərdic, Bərzənc, Şamaxıya, Şirvan, Laican, Şabran, Qəbələ, Şəki, Cənzə (Gəncə), Şəmkür və Xunan isə kiçik vilayətlərdir; şəhərləri gözəl, eyni böyüklükdə və məhsuldardır, yararlı təsərrüfat sahələrinə malikdir. (Yenə orada, səh. 342). Müqəddəsi "Əhsən et-təkasim fi-mərifət əl-əkalim" əsərində yazır ki, Arrana gəldikdə o dəniz ilə Araz çayı arasında yarımada şəklində olub bütün vilayətin təqribən üçdə birini təşkil edir. Məlik çayı vilayəti ortadan bölür, onun paytaxtı Bərdədir. (Descriptio imperii moslemici auctore, ed. M. J. de Goeje, Lugd. Batav, BGA, t. III, 1872. Səh. 373)

Arran ölkəsi və buradakı şəhərlər haqqında Yaqut Həməvi belə yazır: "Arran ərəb adı deyildir, bu geniş ölkədir və çoxlu şəhərləri vardır. Xalq dilində Gəncə deyilən Cənzə, Bərdə, Şəmkür və Beyləqan onun şəhərlərindəndir".

Münəccimbaşının "Cami əddüvəl" əsərinin "Şəddadilər" fəslindən görüldüyü kimi, çox məşhur olan Arran ölkəsi qərbdən. cənubdan və şərqdən Azərbaycanla. şimaldan isə Qafqaz dağları ilə həmsərhəddir. Naxçıvan, Gəncə, Dərbənd, Beyləqan, Şəmkür, Tiflis, hətta Şirvan da Arran şəhərlərindən sayılmışdır. (V. Minorski. Studies in Caucasian history, London, 1953. (Bundan sonra V. Minorski. Şəddadilər), səh. 6-8, 188)

Kəsrəvi Təbrizi arranlıları İran

dillərinin birində danışan iranlıların bir qismi kimi göstərməyə çalışaraq onları VI əsrin axırlarında buraya köçüb gəlmiş Mehranilərlə əlaqələndirmişdir. (Kəsrəvi Təbrizi. Şəhriyarani-romnan, II cild, Tehran 1928, səh. 3). Şəddadilərin hakimiyyəti dövründə Arranın ən görkəmli şəhəri Gəncə idi. Onların hakimiyyəti Gəncədə təşəkkül etmiş və beləliklə Gəncə şəhəri Şəddadilər dövlətinin paytaxtı olmuşdu.

Şəddadilər ilk dəfə Dəbil (Dvin) ətrafında yaşamış 340 (951)-ci ildən Şəddadi Məhəmməd Dəbilə rəsmi olaraq hakimiyyət başına keçmişdir.

Onun övladları isə 356 (966/7)-ci ildən sonra Gəncəyə gəlmişlər. 360 (970/1)-ci ildən burada hakimiyyəti ələ alaraq Azərbaycanda yeni bir feodal dövləti yaratmağa müvəffəq olurlar. (Səhayif əl-əxbar, səh. 507). Şəddadilərin ilk dövlət başçısı Dəbilə hakimiyyəti öz əlinə alan Məhəmməd ibn Şəddadın fəaliyyəti haqqında bəzi məlumat verməyi faydalı hesab edirik. Qeyd etmək lazımdır ki, Dəbilə müvəqqəti də olsa hakimiyyəti öz əlinə alan Məhəmməd ibn Şəddadın mənşə etibarıyla kürd olduğunu istifadə etdiyimiz bütün ilk mənbələr təsdiq edir. Münəccimbaşı "Cami əd-düvəl" əsərinin "Şəddadilər" fəslinin ilk sətirlərinə başladığı zaman onların kürd olduğunu təsdiq edir (Münəccimbaşı. Şəddadilər fəsl, səh. 1). İbn əl-Əsir Şəddadi Fəzlunun xəzərlər üzərinə hücum etməsiylə əlaqədar onu "Fəzlun əl-Kürdi" adlandırır (İbn əl-Əsir. Tarix əl-Kamil, VII-XI. Misir, hicri 1290. səh. 171). Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, İbn əl-Əsir Vəhsudan və Məmlanın mənsub olduğu rəvvadilər tayfasının da kürd olduğunu göstərir. Kəsrəvi Təbrizi bu fikrin düzgün olmadığını qeyd edərək Şəddadilərlə rəvvadilərin qohum olmadığını, Şəddadilərin yerli olduğunu, lakin rəvvadilərin mənşə etibarıyla ərəb olduğunu göstərir (Kəsrəvi Təbrizi. Gösrərilən əsəri III cild, səh. 7). Bunu da qeyd etmək lazımdır ki, İbn Xəlliqaq Dvin şəhəri ətrafındakı kürdləri rəvvadi adlandırır (İbn Xəlliqaq. Kitabə vəfiyatül əyan və ənbəüz zaman. Təbriz, hicri 1257). Kəsrəvi isə bu rəvvadilər sözlünün təsdiqsiz yazıldığını və kürd Şəddadilərin bunlardan olduğunu göstərir (Kəsrəvi Təbrizi Göstərilən əsəri, səh. 7).

Gəncə Şəddadilər dövləti Salarilərin Azərbaycanda hakimiyyət sürdükləri dövrdə

əmələ gəlmişdir. Münəccimbaşının məlumatına görə Azərbaycan Salarilər dövlətinin başçısı Mərzuban 337(948/9)-ci ildə Rey hakimi ilə müharibə zamanı əsir düşərək Səmirəm qalasında dörd ilə qəddər. yeni 337-341 (948-953)-ci illərdə həbsdə saxlanılmışdı. Bu zaman Azərbaycan dövlətində qayda pozulmuş və hər bir vilayətdə feodal hakimlər baş qaldırmışdı (V. Minorski. Şəddadilər, səh.3). Hətta Mərzubanın övladları onun həbs etdiyi sabiq Azərbaycan hakimi Deysəm ibn İbrahimi (Sacilər dövlətinin sonuncu hökmdarı (932-941) Deysəm ibn İbrahim ibn Şadluyə əl Kürdi-N. H.) həbsdən azad etmişdilər. Deysəm Azərbaycanda gəzərək özünə tərəfdarlar axtarırdı. Bu zaman müstəqil olmağa çalışan feodallardan biri də Məhəmməd ibn Şəddad ibn Qurtaq idi (Yenə orada.). Məhəmməd ibn Şəddad fürsətdən istifadə edərək Salarilər dövlətinə tabe olan Dəbil şəhərini tutaraq hakimiyyətini möhkəmlətməyə başlamışdı. Məhəmməd Dəbil şəhərini və əhalisini düşmənin hücum və basqınlarından mühafizə etməyi öz öhtəsinə götürərək əhaliyə bir sıra bir sıra vədlərdə vermişdi. (Yenə orada) Erməni müəllifi Vardan (1271-ci ildə ölmüşdür) Şəddadilərin mənşəyi və Gəncəyə gəlmələri haqqında çox qəribə bir məlumat verir. O yazır: "Həmin günlərdə Parisos nahiyəsinə (Dağlıq Qarabağ vilayətindədir) şanlı knyaz Qriqorinin (Magistros)

yanına İrandan üç oğlu ilə bərabər Mam adlı bir qadın gəldi. Oğullar öz anasını knyaza girov verdi, Şotk və Şamiram (Vaspurakan vilayətində) qalalarını aldılar". (Vardan. Vseobşaya istoriya, Moskva 1861, səh. 125). Vardan bununla 1044-cü il hadisələri ilə əlaqədar olaraq Şəddadilərin Gəncəyə gəlməsi və Fəzlun haqqında bəzi məlumat vermişdir. Vardanın "Mam adlı bir qadın üç oğlu ilə İrandan Qriqor Magistrosun yanına Parisos nahiyəsinə gəldi"-deyə yazdığı bu qəribə məlumata başqa mənbələrdə təsadüf edilmir. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi Şəddadi

Məhəmməd öz oğulları ilə Dvin ətrafına gəlmişdi. Bunu da qeyd etmək lazımdır ki, o zaman Rəvvadi Məhəmmədin "Məmlan" adlandırdığı məlumdur. Lakin Vardan Məhəmməd adlı kişinin nə üçün "Mam" adlı qadınla qarışıq saldırdığı aydın deyildir. Bütün bunlarla bərabər Vardanın əsərində

adların, tarix və sairənin səhv olmasına baxmayaraq onun Şəddadilər haqqındakı yazılarında qiymətli tarixi məlumat vardır.

Məhəmmədin Dəbiləki hərəkətləri Azərbaycan hakimi Mərzubanın oğlu İbrahime yetişdi. Mərzuban Səmirəmdə həbsdə olduğu zaman Azərbaycanı oğlu İbrahim idarə edirdi. Məhəmməd ibn Şəddadın Dəbili tutduğunu eşidərək İbrahim atasını vassalı Deyrmus (Veyzur) hakiminə məktub yazaraq Dəbili mühasirə edib Məhəmmədi oradan qovmasını tapşırırdı. Deyrmus hakimi də qoşun toplayaraq Məhəmməd ibn Şəddadın üzərinə getdi. Məhəmməd isə əhalinin qüvvəsi ilə düşməne şiddətli müqavimət göstərdi. Araz çayı sahilində baş verən vuruşmada Məhəmməd qələbə çaldı, Deyrmus hakiminin qoşunları qaçaraq yaxın meşələrdə gizləndilər. Bu hadisədən sonra Məhəmməd özünü və ailəsini müdafiə etmək üçün Təll həsli adlı qala tikdirdi. Məhəmmədin qələbə çalması xəbəri Ərdəbilə çatdıqda İbrahim Dəbilə hücum etmək üçün qoşun toplamağa başladı. O, kürd və deyillilərdən böyük bir ordu toplayaraq Məhəmmədin üstünə göndərdi. İbrahimin piyada və süvarilərdən ibarət olan qoşunları Dəbil darvazalarına çatdıqda Məhəmməd onları qarşıladı və birinci hücumlarını dəf etdi. Lakin bundan sonra döyüş dahada şiddətləndi. Dəbil əhalisi buna dözə bilmədiyi üçün Məhəmməddən aralandı. Döyüş meydanında yalnız öz adamları ilə qalan Məhəmməd ibn Şəddad da məcbur olaraq geri çəkilib öz qalasına sığındı və sonrada adamları ilə bərabər Ermənistan getdi. Bundan sonra Dəbil əhalisi Məhəmmədin yanına hörmətli şəxslər göndərərək qayıtmasını xahiş edərək, bir daha ona xəyanət etməyəcəklərini vəd etdilər. (V, Minorski. Şəddadilər, səh. 9). Başqa bir fikrə görə Məhəmməd Dəbil ətrafındakı döyüşdən sonra Ərzuruma getmişdi. Lakin V. Minorskinin rəyinə görə bu zaman Məhəmməd Vaspurakandan uzaq getməmişdir. O eyləmlilərin təzyiqi nəticəsində Araz çayını cənuba doğru keçərək Vaspurakana getmişdi. (Yenə orada, səh. 37). Məhəmməd dəbillilərin xahişini qəbul edərək Dəbilə qayıtmış və burada hakimiyyəti yenidən əlinə almışdı.

(ardı var)

Səhifəni hazırladı: Namiq Həsənov

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAMƏ” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

(Əvvəli ötən sayımızda)

Bidlis əmirliyinin Şərəf xan dövrünü tədqiq edərkən «Şərəfnamə» ilə digər mənbə və tədqiqat əsərləri arasında müəyyən uyğunsuzluğa təsadüf olundu. Məsələn, «Qamus»un müəllifi Şəms Sami düzgün olaraq Şərəf xanın əvvəl I Sultan Səlimə, sonra I Şah İsmayıl Səfəviyə, 1532-ci ildə isə Sultan Süleyman Qaziyə tabe olduğunu irəli sürmüşdür (81, 1239).

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, istər «Şərəfnamə», istərsə də digər mənbələrdə Şərəf xanın əvvəl I Şah İsmayıl Səfəviyə, sonra I Sultan Səlimə və sultan Süleyman Qaziyə, ömrünün sonunda isə I Şah Təhmasibə tabe olduğu qeyd edilmişdir.

Qazi Əhməd Qəzvini 1531-ci il hadisələrindən bəhs edərək yazır: «Ölmə Təkəlu Diyarbəkirin bəylərbəyisi Fil paşa ilə şah divanxanasına çoxlu bac verən Bidlis və İmadıyyə hakimi Şərəf xan üzərinə hücum etdi» (101, 286). Qunabadi göstərir ki: «Səfəvi sülaləsinə tabe olub, hər il böyük hədiyyələrlə xəzinəyə xərac verən Şərəf xan Kürd Ölmə ilə Fil paşanın hücumunu şaha xəbər verdi» (113, 294).

Bidlisinin müasirləri olan bu müəlliflərin yazdıqlarından belə bir nəticə çıxır ki, Şərəf xan Ölmə ilə Fil paşanın hücumundan əvvəl Səfəvilər sarayına tabe olmuşdur. Halbuki, Bidlisi qeyd edir ki, «Fil Yaququn başçılığı ilə 30 min nəfərlik ordunun Bidlis üzərinə gəlməsi xəbəri Şərəf xanı çox narahət etdiyindən o, Sultan sarayına çoxlu hədiyyələr göndərərək, öz itaətkarlığını bildirsə də, bir nəticə olmadı» (76, 423).

Beləliklə, «Şərəfnamə» müəllifinin yazdığından aydın olur ki, Şərəf xan düşmən təhlükəsinə məruz qalana qədər tərdəddüldü halda olsa da, osmanlılara tabe olmuşdur. Lakin o, osmanlıların təhlükəsinə məruz qaldıqda Şah Təhmasibə müraciət etmiş və Səfəvilər dövlətinə tabe olduğunu bildirmişdir.

Bidlisi öz əsərində bu məsələnin izahına geniş yer verərək göstərmişdir ki: «Ölmə Təkəlu Şərəf xan ilə olan düşmənçiliyinə görə Sultan Süleyman Qazini onun ələhinə qaldırılmışdır» (76, 420-424).

Beləliklə də, Kürd əmirliklərinin tarixi üçün yeganə mənbə olan «Şərəfnamə»nin verdiyi məlumatı əsasən doğru və düzgün hesab etmək lazımdır. Fric «Şərəfnamə»yə istinadən Bidlis əmirliyinin tarixini yazaraq göstərmişdir ki, Şərəf xanın ölməndən (1533-cü il) sonra I Şah İsmayıl Səfəvi Kürdistan bəylərbəyliyinə Çolaq Xalidi təyin etdi. (97, 368). Halbuki, Bidlisi qeyd edir ki, vaxtı ilə Şah İsmayıl Səfəvi Çolaq Xalidi 1512-ci ildə Kürdistan bəylərbəyisi təyin etmişdi (76, 435). Fric burada nəinki, təkcə «Şərəfnamə»dəki hadisəni düzgün tədqiq etməmişdir, o, həm də Şah İsmayıl ilə Şərəf xanın ölümü arasındakı fərqi unutmuşdur. Çünki Şah İsmayıl Səfəvi 1524-cü ildə, lakin Şərəf xan isə 1533-cü ildə ölmüşdür. Həmin müəllif Şərəf xanın oğlu Şəmsəddinin evlənmə hadisəsini də mənbəyə əsasən düzgün qeyd etməmişdir. O, yazır ki, Şərəf xanın Sasunlu Əli bəyin qızından Əmir Şəmsəddin adlı yalnız bir oğlu var idi. Sonra müəllif qeyd edir: «Bu uşaq axırda Hezolu⁵⁰ Əli bəyin (Sasunlu Əli bəy-Ş.M.) qızı ilə evləndi» (97, 368).

«Şərəfnamə»də göstərilir ki, Şərəf xanın yeganə oğlu Əmir Şəmsəddin Sasunlu Əli bəyin qızından olmuşdur. Şərəf xan Hezolu Məhəmməd bəyin qızını həmin oğlu üçün almışdır (76, 434). Beləliklə, «Kürdlər» kitabındakı izahatla həmin kitabın müəllifinin istinad etdiyi mənbə arasında uyğunsuzluq aşkara çıxır.

Dövrün bütün mənbələrində Səfəvilərin hakimiyyətə keçməsinə kömək edən Təkəluların türkmən olduqları göstərilmişdir (59, 125). Lakin «Azərbaycan tarixi» kitabında 1531-ci ildə köçəri Kürd əmirlərindən Ulamə bəy (Ölmə-Ş.M.) adlı bir nəfərin Təbrizdə Şah Təhmasib ələhinə üsyan qaldırdığı göstərilir (34, 251). Mənbələrə istinadən Ölmə Təkəlunun Kürd əmiri qeyd edilməsini əsasən düzgün hesab etmək olmaz.

Bidlis əmirliyinin Şərəf xandan sonrakı tarixi oğlu Əmir Şəmsəddin ilə başlanır. Lakin onun hökmdarlığı çox davam etmədi. Bidlisi göstərir ki: «Əmir Şəmsəddin əvvəl atasının yerində Bidlis hökmdarı oldu, lakin az sonra Sultan Süleyman Qazinin mərhəmətsizliyi nəticəsində öz vətənini tərk etdi» (76, 438).

«Münşaat Səlatin» əsərində həmin dövrdə Bidlis və Əxlat nahiyələrində baş verən hadisələrdən geniş bəhs edilir. Orada göstərilir ki: «1535-ci ildə Bidlis qalası alındı və Qazi Qran bəy o qalada oturdu... həmin ildə Ulamə

(Ölmə) paşa Əxlat nahiyəsini də tələb edərək, oraya məktub göndərdi. Bidlis hakimi Şəmsəddinin anası qalaların açarını gətirib ona verdi» (98, 596).

Katib Çələbi yazır ki, «Sultan Süleyman zamanında Kürd vilayətlərindən biri olan Əxlat alındı» (103, 696).

Beləliklə, Bidlis əmirliyinin 1535-ci ildə əsil varislərinin ixtiyarından çıxması və Osmanlı hökumətinin bir vilayətinə çevrilməsi haqqında «Şərəfnamə» və digər mənbələrdə məlumat mövcuddur. Həmin əmirlik 43 il (1535-1578) yadellilərin əlində qalmış və 1578-ci ildə III Sultan Murad xan zamanında «Şərəfnamə»nin müəllifi Şərəf xan Bidlisiyə qaytarılmışdır. Bidlis əmirliyinin həmin dövr siyasi tarixi çox ağır və dözülməz olmuşdur. Bidlis və ona tabe olan Əxlat, Muş və Xnos nahiyələri Qızılbaşlar və hətta Şəmsəddin Bidlisinin özü tərəfindən dəfələrlə qarət edilmişdir (83, 58).

Şərəf xan Bidlisi yazır ki, o, son vaxtlarda «Şərəfnamə» əsəri üzərində işlədiyi üçün oğlu Şəmsəddin bəyin xeyrinə olaraq əmirlik vəzifəsindən əl çəkmişdir (76, 456; 97, 38). Beləliklə də 1588-1596-cı illərdə Şərəf xan Bidlisinin oğlu Şəmsəddin bəyin Bidlis əmiri olması haqqında «Şərəfnamə»də məlumat vardır. Lakin ondan sonrakı Bidlis hökmdarlarının tarixinə və həm də Şərəf xan Bidlisinin başqa varislərinə aid məlumatlara biz yalnız digər mənbələrdə təsadüf edirik. Çünki Bidlisi öz əsərində yalnız böyük oğlu Şəmsəddin bəyin adını qeyd etmişdir.

1605-1606-cı illərin tarixi hadisəsindən bəhs edən İskəndər bəy Münşi yazır: «Bir neçə nəfər kürd əmiri I Şah Abbas sarayına gəlmiş və Səfəvilərə tabe olmuşlar. Müəllif göstərir ki, Bidlis hakimi Ziyaəddin xan Şərəf xan oğlu da şah tərəfindən mükafatlandırıldı və öz əmirliyinə getməsinə icazə verildi» (47, 721).

Cəlaləddin Məhəmməd Münəcim Yəzdi özünün «Tarixi Abbasi» adlı əsərində 1608-ci il hadisələrindən bəhs edərək yazır: «1608-ci ildə Şərəf xan oğlu Aydın bəyin başçılığı ilə bir dəstə Kürdü Naxçıvanı qarət etmək məqsədilə ora göndərir, lakin onlar buna müvəffəq olmadılar» (57, 278). Şübhəsiz ki, Aydın bəy, Şərəf xan Bidlisinin Naxçıvan hakimi olduğu zaman o nahiyə ilə tanış olmuş və ona görə də Naxçıvana basqın edən Kürdlərin başçılığı vəzifəsinin Osmanlı sultanı tərəfindən ona tapşırıldığını güman etmək olar.

Beləliklə, mənbələrdəki məlumatlara əsasən Şərəf xan Bidlisinin qeyd etdiyi oğlu Şəmsəddin bəydən başqa, Ziyaəddin xan və Aydın bəy adlı iki oğlunun olduğu da məlum oldu. İskəndər bəy Münşi 1617-ci ildə Van valisi Təkəlu paşanın (Məhəmməd paşa da deyilirdi) 12 min Kürd döyüşçüsü ilə Azərbaycan üzərinə basqın etməsini qeyd edir. O, göstərir ki: «Kürd əmirlərindən Bidlis hakimi Ziyaəddin xan Şərəf xan oğlu paşanın fikri ilə razılaşmadı və icazə almadan öz əmirliyinə qayıtdı» (47, 923; 69, 210).

Bundan sonra Kürdüstanə səyahət edən və Bidlis əmiri ilə şəxsən görüşən fransız səyyahı Jan Batist Taverninyenin «Səfərnaməyə Taverniyə» adlı əsərində Bidlis əmirliyi haqqındakı məlumatına təsadüf olunur. O, Bidlis əmiri ilə görüşməsindən, ona hədiyyə verib hədiyyə almasından, əmir ilə birlikdə qəhvə içməsindən ətraflı bəhs etmişdir (73, 280). Lakin müəllif həmin dövrdə (1632-1666), yəni Bidlis əmirliyinə səfər etdiyi zaman oradakı hökmdarın adını qeyd etməmişdir. Biz bu haqda daha ətraflı məlumat XVII əsrin türk səyyahı Övliya Çələbinin əsərində təsadüf edirik. Həmin müəllifin yazdığına görə XVII əsrin ortalarında Bidlis əmirliyində hökmdar Əbdal xan olmuşdur. Həmin müəllif Van valisi Əhməd paşa tərəfindən Bidlis əmiri Əbdal xanın bütün əmlakı və ev əşyasının müsadirə olunmasında şəxsən iştirak etmiş və o haqda maraqlı məlumat vermişdir (48, 219).

Müasir tədqiqatçılardan Məhəmməd Mərdux qeyd edir ki, 1833-cü ildə Bidlis əmiri Şərəf xan Türkiyə ələhinə böyük bir üsyana başlayaraq, müstəqillik tələb edirdi (114, 6).

V.Nikitin göstərir ki, XVI-XVII və XVIII əsrlərdə Bidlis əmirliyi bəzən Osmanlı hökumətinə tabe olmurdu. Belə ki, XIX əsrin ortalarında Türkiyə hökuməti kürd əmirliklərini tamamilə ləğv etmək istədikdə o, əvvəl (1849-cu ildə) Bidlis əmiri Şərəf bəyi Konstantinopola apardı və sonra Bidlis əmirliyini Türkiyəyə tabe etdi (23, 248). Sonrakı tədqiqatçıların yazdıqlarına əsasən həmin il qədər Bidlis əmirliyi yarımmüstəqil halda Şərəf xan Bidlisinin xələfləri tərəfindən idarə olmuşdur.

Biz həmin əmirliyin son tarixi haqqında məlumatı əsasən Məhəmməd Mərduxun əsərində görə bilərək. O,

göstərir ki, 1913-14-cü illərdə Bidlis vilayətində Molla Səlim və Sihabəddinin başçılığı ilə Türkiyə əleyhinə böyük bir üsyan başlandı... Lakin türk silahlı qüvvələri üsyanı boğdu. Molla Səlim Bidlisdə olan rus konsulluğuna pənah apardı. Dünya müharibəsi başlanan zaman türk qüvvələri fürsət əldə edib. Konsulluğu qarət etdilər və Molla Səlim dara çəkildi (114, 9).

Beləliklə, başqa kürd əmirliklərinin tarixi kimi Bidlis əmirliyinin də siyasi tarixi əsrlər boyu müstəqillik uğrunda gedən mübarizə tarixindən ibarət olmuşdur. Şübhəsiz ki, bu ağır mübarizə və müharibələr Bidlis əmirliyində yaşayan zəhmətkeşlərin maddi həyat şəraitini ağırlaşdıran və onun müstəqil inkişafına mane olan əsas amillərdən biridir. Buna görə də, digər kürd əmirlikləri kimi, Bidlis əmirliyi də öz müstəqilliyini itirdi və Türkiyə ərazisinin bir vilayətinə çevrildi.

Əmirliyin idarə quruluşu. XV-XVI əsrlərdə başqa kürd əmirliklərində olduğu kimi, Bidlis əmirliyində də yüksək vəzifə və hökmdarın xüsusi torpağı olan ocaqlıq varislik yolu ilə atadan oğulun ixtiyarına keçirdi. Ata öldükdə onun vəzifəsi böyük oğluna tapşırıldı. Bu iş əmirliyin idarə olunmasında xüsusilə tətbiq edilirdi. Yeni əmirlik vəzifəsinə təyin olan hökmdar, tayfa zadəganları tərəfindən təşkil edilmiş təntənəli yığıncaqda iştirak edir və bütün tayfa üzvləri onun əlini öpməklə öz itaətkarlığını bildirərək, hökmdarlığını qəbul edirdi.

Yüksək hökmdarlıq vəzifəsi əvvəllər hərbi başçıların, lakin sonralar başqa tayfalarla vuruşmada qalib gələn kürd zadəganlarının ixtiyarında olurdu. Bu da yalnız digər tayfalara nisbətən hər cəhətdən üstünlük təşkil edən tayfa zadəganlarına nəsis olurdu. Belə ki, Bidlis əmirliyində çoxluğu təşkil edən Ruzəki tayfası əsrlər boyu həmin əmirlikdə hökmdarlıq etmişdir.

Kürdlər arasında bu kimi qüvvətli tayfalar əşirət adlanırdı. Beləliklə də, əmirliyin tərkibinə daxil olan xırda tayfa başçıları yalnız öz tayfa üzvləri, əşirət adlanan böyük tayfanın başçısı isə ixtiyarında olan bütün tayfalar haqqında rəy vermək hüququna malik idi. Məhz buna görə də kürd xalqının həyatında bu kimi tayfa başçıları böyük rol oynayır və onları istədikləri istiqamətə sövq edə bilirdilər.

Buna görə də mütləq monarxiya tipli Bidlis Əmirliyinin ictimai əsasını müxtəlif tayfaların başçıları və xüsusilə tayfa üzvləri təşkil edirdi. Onun ali idarə orqanı isə tayfa zadəganlarının iştirakı ilə təşkil olan yığıncaqdan ibarət idi. Bu yığıncaqda yalnız zadəganların iştirak etmək, fikir söyləmək və rəy vermək hüququ var idi. Tayfanın geniş zəhmətkeş təbəqəsi bu hüquqdan məhrum idi. Yığıncağa adətən hökmdarın özü rəhbərlik edirdi. Onun təşkili və görəcəyi iş haqqında nə vaxt və nə də əsasnamə müəyyən edilmirdi. Bu işlər hökmdarın əmiri ilə təşkil edilirdi. O, müharibə etmək və sülh bağlamaq kimi həyatı əhəmiyyəti olan məsələləri müzakirə edirdi (76, 421-433). Yığıncaqda çıxan qərarın icrası tayfa üzvləri üçün məcburi idi.

(Ardı gələn sayımızda)

QORXMAZ KÜRD OĞULLARI LEYTENANT VAQIF ARIF OĞLU ƏLİYEV

Vaqif Arif oğlu Əliyevın atası birinci Qarabağ müharibəsi iştirakçısı olub. Veteran olaraq ikinci qrup Qarabağ müharibəsi əlilidir. O, 1988-ci ildə yüzminlərlə Qərbi Azərbaycanlıları kimi, mənfur erməni daşnaklarının zorakılığı nəticəsində doğma yurd yuvasını tərk edib, Qırbi Azərbaycanın Vedibasər mahalının Xalısə kəndindən Tərtər rayonunun Bəyimşarov kəndinə gələrək erməniləri çıxararaq Bəyimşarov kəndinə yerləşmişlər.

Leytenant Vaqif Arif oğlu Əliyev ikinci Qarabağ döyüşlərinin ilk günlərindən döyüşlərdə ön cəbhədə döyüşüb və döyüş zamanı ağır yaralansa da, müalicədən sonra təkrar döyüşə qatıldı və qələbə gününə kimi qəhrəmancasına döyüşdü və bu gündə hərbi xidmətdədir. Vaqifə və qorxmaz əsgər yoldaşlarına uğurlar arzulayırıq, Allahtəala əsgərlərimizi qorusun, Allah yaralı əsgərlərimizə şəfəlar versin və bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin. Amin.

Yaşasın Aali Baş Komandan İlham Heydər oğlu Əliyev, Yaşasın Azərbaycan Xalqlarının birliyi.

TAHIR BARZANI OĞLU ƏLİYEV

Ali Baş Komandan Cənab İlham Heydər oğlu Əliyevın Qarabağın azadlığı uğrunda çağırışına Azərbaycanda yaşayan bütün etnik xalqlar kimin qəhrəman kürd xalqının yüzlərlə igid oğlanları düşünmədən Cənab Prezidentin çağırışına qatıldı.

Onlardan biri də, əslən Qərbi Azərbaycanın Vedibasər Mahalının Xalısə kəndindən olan və 1988-ci ildə erməni daşnaqları tərəfindən doğma vətəninə zorla çıxarılan və Azərbaycana pənah gətirərək yerləşən Barzani Musa oğlu Əliyevın Azərbaycanda doğulmuş övladı Tahir Barzani oğlu Əliyev hərbi xidmətə getmiş və döyüşlərin ilk günündən döyüşlərdə qəhrəmancasına döyüşən və döyüşdə yaralanan, sağaldıqdan sonra təkrar döyüşə gedən Tahir Barzani oğlu Əliyevdir. O, dəfələrlə qarşılaşdığı bir neçə erməni daşnaklarını şəxsən güllələyərək məhfil etmiş, yoldaşlarını ölümdən xilas etmişdir.

Yaşasın Ali Baş Komandan Cənab İlham Heydər oğlu Əliyev, Yaşasın igid və qəhrəman qalib qorxmaz əsgərlərimiz!

KÜRD XALQININ DƏYƏRLİ OĞLU İSRAFİL ZİYAD OĞLU XANLAROVUN VƏFATINDAN 4 İL ÖTDÜ

Bu gün sizə kürd xalqının qəhrəman oğullarından biri, haqq dünyasına qovuşmuş, el ağsaqqalı, atam İsrafil Ziyad oğlu Xanlarov haqqında danışacağam. Təbii ki, hər bir ata öz övladı üçün əzizdir, anca əgər onu el qiymətləndirirsə, ona

ağsaqqal, qəhrəman deyirsə, övladı üçün qürur və fəxrdir.

İsrafil Ziyad oğlu Xanlarov 1942 ci ildə Laçın rayonunun Qarakeçdi kəndində anadan olub. 2 yaşı olanda atası Ziyad kişi Böyük Vətən Müharibəsində həlak olur. Ağır müharibə və müharibədən sonrakı aclıq illərində nənəm Şərəbanı kolxozda işləyərək böyük əziyyətlər bahasına yarı ac, yarı tox, 3 uşağını böyüdüb başa çatdırır.

Həddi buluğa çatmış İsrafilin gənclik illəri çox əziyyətli olur. 15 yaşında Kazaxıstanda fəhləlik, Ukraynada, sovet ordusunda, raket qoşunlarında 3 illik xidmət, Bakıda daş karxanalarında fəhləlik edir. Ancaq təhsilə və xüsusi ilə hüquq mühafizə orqanlarına olan maraq bu əzabkeş oğlanı arzularının dalınca getməyə ümidləndirir, nəticə isə öncə Mərdəkan Orta Milis Məktəbində, sonra isə Rastov Ali Milis Akademiyasındakı təhsillə yekunlaşır.

1969-cu ildən hüquq-mühafizə orqanlarında işə başlayan İsrafil Xanlarov xalq arasında böyük hörmət qazanır və 31 illik bir şərəfli ömür yolu keçir. Əziyyətli və şərəfli bir ömür yolu.

Daxili İşlər Nazirliyində əməliyyat müvəkkili kimi iş fəaliyyətinə başlayan İsrafil Xanlarov, cinayət axtarışı sahəsində böyük uğurlar əldə edir, dəfələrlə rəhbərlik tərəfindən orden və medallarla təltif olunur, dövrü mətbuatda nazirliyin ən peşəkar əməkdaşlarından biri kimi daima qiymətləndirilir.

Təcürbəsi artıqca yeni vəzifələrə təyin olunur və uzun

illər Sumqayıt Şəhər Milis İdarəsinin Cinayət Axtarış Şöbəsinin rəisi, 2-ci Milis Şöbəsinin rəisi, Cəbrayıl Rayon, Laçın Rayon Milis Şöbələrinin Əməliyyat İşləri üzrə rəis müavini kimi rəhbər vəzifələri icra edir. Xalq arasında ədalətli bir insan kimi rəğbət və hörmət qazanır.

1989-cu ildə xalqımıza qarışı başlayan erməni təcavüzünə biganə qala bilmir və Sumqayıt şəhərində işləməsinə baxmayaraq könüllü olaraq Laçın Milis İdarəsinə təyinat alır. Qarabağ savaşında iştirak edir, Hoçaz dağ, Horadiz, Murovdağ kimi böyük əməliyyatlarda əsas qərəgahın rəhbərlərindən biri olur. Müharibə dövründə qazandığı hörmətə və qayğıya görə İsrafil Xanlarova "ded" (rus dilindən tərcümədə "baba") təxəllüsü verilir və bu gün də Laçın polisinin müharibə veteranları onu bu adla xatırlayırlar.

İsrafil Xanlarov yaşadığı Vətəni Azərbaycana nə qədər bağlı olsa da, heç bir zaman

milli mənsubiyyətini unutmur, ürəyi hər zaman kürdçülük və Kürdüstanla döyünürdü. Öz millətinə çox bağlı olan atam İsrafil Xanlarov daima kürd xalqının başına gələn müsibətlərdən, kürd dilinin zənginliyindən, kürd folklorunun rəngarəngliyindən danışar, kürd olması ilə fəxr edərdi. Atam bizə kürd xalqının necə igid və qeyrətli xalq olmasını təlqin edərdi. O, uşaq olarkən Demokratik Mahabad Kürd Respublikasından Molla Mustafa Bərzaninin rəhbərliyi ilə Azərbaycana pənah gətirmiş peşmərgələrin (kürd ordusu) Laçın rayonu Qarakeçdi kəndində yerləşdirilməsi və onlarla bağlı

xatirələrin daima xatırlayar və bizə danışardı. Atam deyirdi ki, həmin peşmərgələr bir dəfə bizim evimizdə işləyirdilər və nahar fasiləsi vaxtı anam onlara xörək gətirdi. Peşmərgələr "evin kişisi hardadır, bacı?" deyər soruşurlar, anam atamın müharibədə həlak olmasını deyir. Peşmərgələr, ac olmaqlarına baxmayaraq əllərini süfrədən çəkirlər və anama "bacı biz qadın əziyyəti ilə qazanılmış çörəyi yeyə bilmərik, boğazımızdan keçməz" deyirlər və acqarına

işlərinin başına dönürlər. Atam hər dəfə bu əhvalatı danışanda gözləri yaşardı, necə ki, indi mənim gözlərim yaşarır...

Həyat fanidir. 2020-ci il, 19 yanvar atamın bu dünyadakı son günü oldu. Bir gün gec, bir gün tez, hər birimiz bu dünyadan köçəcəyik. Atam hər zaman deyirdi: insan olduğunuzu yaddan çıxartmayın, şərəflə yaşamağa, xalqına, elinə, obasına layiqli olmağa çalışın. Çünki insan bir kərə həyata gəlir. Çox xoşbəxt və bəxtiyaram ki, atam İsrafil Xanlarov bunu bacardı. Allah qəni qəni rəhmət eləsin, məkanı Cənnət olsun.

Hazırladı: Emin İsrafil oğlu Xanlarov

1947-ci il. Mustafa Bərzani və onun kürd peşmərgələri Azərbaycanda

Kürd xalqının əfsanəvi lideri, general Molla Mustafa Bərzaninin ölümündən 44 il ötdü

(Əvvəli ötən sayımızda)

Azərbaycanda olduğu dövrdə Mustafa Bərzaninin burada yaşayan kürdlərlə çoxsaylı görüşləri təşkil olunur, habelə o, Ermənistandakı kürdlərlə tanış olmaq üçün dəfələrlə Yerevana gedir. Onun təklifləri sayəsində Bakıda kürd yazıçı və şairlərinin əsərləri çap olunur, Yerevanda isə kürd radiosu açılır və 1937-ci ildə bağlanmış kürd dilində qəzet bərpa edilir. Həmin dövrdə Yerevan pedaqoji məktəbində kürd fakültəsi açılır, Ermənistan Dövlət nəşriyyatında ("Armqosizdat") isə kürd dilində ədəbiyyatın nəşri üzrə xüsusi komissiya yaradılır. Bu da hamısı deyil: Ermənistan Yazıçılar İttifaqının tərkibində kürd seksiyası, Ermənistan Elmlər Akademiyasında kürdşünaslıq bölməsi, Yerevan universitetində isə kürdoloji fakültə yaradılır. Azərbaycana nisbətən, Ermənistanda kürdlərlə bağlı tədbir və yeniliklərin çoxluğunu isə yaqin ki, Mirçəfər Bağırovun Bərzaniyə olan nisbətən inamsız münasibəti ilə əlaqələndirmək olar.

Bərzaninin daha bir ideyası Azərbaycan ərazisində Kürd muxtar rayonunu bərpa etmək idi. Məlum olduğu kimi, vaxtilə Laçın, Kəlbəcər, Qubadlı, Zəngilan, Füzuli, Cəbrayıl və Şuşa rayonlarının ərazisində "Qırmızı Kürdüstan" mövcud idi. Sonralar ləğv olunan həmin strukturun yenidən yaradılması ideyası istər Moskvada, istərsə də Bakıda

ay vaxt, silah-sursat verilməsini, hərbi təlimlər üçün şərait, sonra da İrana qayıtmaq üçün icazə verilməsini xahiş edir. İrandan təslimçi qaçışın revansını götürmək ideyası həm Moskva, həm də Bakıda partiya rəhbərliyinin xoşuna gəlir. 1949-cu ildə DİN-in Stalınə məruzəsində bu barədə deyilir: "Mustafa Bərzaninin arzularına uyğun olaraq Azərbaycan KP(b) MK-nin katibi yoldaş Bağırov hökumətə Bərzaninin dəstəsinin Xəzər dənizi sahilindəki düşmərgələrdən birində yerləşdirmək, onları ərzaq və sursatla təmin etmək, habelə şəxsi heyəti hərbi işə öyrətmək barədə təkliflər verib".

Hökumət müvafiq qərarı qəbul edir. Həmin qərara əsasən, Bərzaninin dəstəsindən 3 atıcı bölük, artilleriya batareyası, minaaticı batareya, minaax-taran təqim, rabitə və tank təqimləri formalaşdırılır. SSRİ Silahlı qüvvələri Nazirliyindən şəxsi heyətə təlim keçmək üçün 25 zabit göndərilir.

Elə görünür ki, SSRİ Bərzaninin dəstəsindən ordu özəyi kimi istifadə etməklə miqyasca böyük olmayan müharibəyə hazırlaşır. Əks halda onun əsgərlərindən tankçı hazırlamaq nəyə gərəkdir?! Ancaq çox tezliklə bəlli olur ki, Sovet rəhbərliyi kürd xalqının planlarını qətiyyənlə düzgün anlamayıb: Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Nazirliyinin (DTN) Moskvaya məlumatında göstərilir ki, Bərzaninin şeyx komissar-

ərazisindən çıxarılın və bacardıqca İrana sərhəddən uzaqda yerləşdirilsin..."

Bağırovun təklifi yetərli olur. SSRİ Nazirlər Sovetinin 1948-ci il 9 avqust tarixli qərarına əsasən DİN tərəfindən Bərzaninin dəstəsinin Bakıdan çıxarılaraq Özbəkistan SSR ərazisinə, Daşkənd dəmir yolunun Verxneye-Komsomolskoe stansiyasına daşınmasına başlanılır. Bakıdan kürdlərin çıxarılması birdəfəlik aksiya kimi yox, hissə-hissə, xırda dəstələr halında icra olunur. Onlar yeni ərazidə kolxozlarda yerləşdirilir, eyni zamanda burada hərbi təlimləri keçmək üçün şərait də yaradılır. DİN-in məruzəsində qeyd olunur ki, 1948-ci ilin sonunda Mustafa Bərzanin Özbəkistan kommunistlərinin başçısı Yusupovla görüşü olur və həmin görüşdə Bərzani öz dəstəsinin şəraitindən narazılığını bildirərək vəziyyətin və gələcək planların müzakirəsi üçün Stalinlə görüşü təşkil etməyi Yusupovdan xahiş edir.

Göründüyü kimi, Sovet hökuməti Bərzaninin heç də "kommunizm qurucusu" olmadığını aydınlaşdıraraq kürdlərin Bakıdan uzaqlaşdırılmasını qərarına gəlir. Yəni, bu siyasi oyunda hər kəsin öz mənafeyi vardı, üstəlik bu mənafehlər üst-üstə düşmürdü. Həmin dövrdə (ta 1950-ci illərin ortalarına qədər) kürdlər Yaxın Şərqdə SSRİ-nin yeganə müttəfiqi idi və Moskva onlardan istər İraqda, istərsə də Suriyada Qərbə qarşı yararlanmaq niyyətindəydi. Bərzani isə öz növbəsində ya İranda, ya da İraqda müstəqil Kürdüstan dövləti qurmaq üçün əlləşirdi.

***

DİN-in məruzəsindən də görünür ki, Bərzaninin dəstəsinin Azərbaycandan kənarlaşdırılmasında maraqlı olan şəxslərdən biri məhz Bağırov idi. Kürd müəlliflər tərəfindən yazılmış "Mustafa Bərzani" bioqrafik kitabında da bu versiya vurğulanır. Kitabdan bir epizod:

"Bərzani tərəfdarları özlərinin Orta Asiyaya sürgün olunmalarını repressiya

kimi qəbul edirlər və Bağırovla Bərzani arasındakı münasibətlərin pisləşməsi ilə əlaqələndirirlər. Məsələn, onlar Daşkənddə Orduxan Cəlilə belə bir əhvalat danışır: "Bağırovun ad günündə bayram süfrəsi arxasında yubilyarın yaxınları ilə bərabər "Tudə"nin MK-nin katibi Pişəvəri və general Bərzani də əyləşibmiş. Şən söhbətlər və sağlıqlardan sonra Bağırov hiss edir ki, Bərzani çox qayğılıdır və üzünü ona çevirərək soruşur: "Niyə heç nə yemirsən?" Bərzani isə cavab olaraq yoldaşları ac və yoxsul olduğu bi vaxtda SSRİ-yə əylənmək üçün gəlmədiyini söyləyir. Məhz həmin məclisdən bir qədər sonra kürdlər Bakıdan çıxarıldığından Bərzani tərəfdarları köçürülmə əməliyyatının Bağırovun onlara qarşı münasibətinin soyuması ilə bağlayırlar". Belədir, ya yox? – hökm vermək çətindir. Fakt odur ki, kürdlər Özbəkistan kolxozlarından, bir hissəsi isə Altay vilayətində yerləşdirilir. Bərzani narazılığını Stalınə yazdığı məktublarla ifadə edir. O, Stalınə 72 məktub yazır, ancaq heç bir cavab almır. Bərzani fərz edir ki, məktublar Stalınə gedib çatmır, odur ki, qonşuluqda yaşayan bir qadından Moskvaya getməyi və məktubu orada poçt qutusuna salmağı xahiş edir. Kürdlərin həmin vaxtlardakı narazılıqlarını sonralar Xruşşovla görüşündə Bərzani zarafatla bu cür ifadə edəcəkdə: "Mən 5 dövlətə qarşı vuruşmalı olmuşam – İraq, İran, Türkiyə, Azərbaycan və Özbəkistana qarşı". Bəzi kürd tarixçiləri Bağırovun Bərzaniyə qarşı intriqalar apardığını və bu işdə Beriyanın xidmətindən yararlandığını yazır. Ancaq Pavel Sudoplatovun xatirələrindən də görünür ki, Stalinin xarici siyasət sahəsində böyük ümidlər bağladığı Bərzani ilə çətin ki Beriya və Bağırov açıq qarşıdurmaya keçərdilər. Sudoplatova, görə, kürdlərin Azərbaycandan Özbəkistana köçürülməsi ideyası başdan ayağa Moskvanın ideyası idi və SSRİ-nin Yaxın Şərqə maraqlarının soyuması fonunda bu addım siyasi cəhətdən düzgün addımdı. Sudoplatov yazır: "Mən Yusupovun kabinetinə Bərzaninin başçılığı altında İranda Azərbaycana qaçmış 3000 kürdün məskunlaşdırılması təklifi ilə gəlmişdim. Onları Qafqazda saxlamaq çox təhlükəli idi, odur ki, rəhbərlik kürdləri Özbəkistana köçürmək qərarına gəlmişdi..."

neqativ qarşılanır. O cümlədən, Mirçəfər Bağırov həmin ideyaya böyük skepsislə yanaşırdı, Bərzaninin öz millətinin nümayəndələrinə nəzarət istəyini isə onun "öz xanlığını yaratmaq" cəhdi kimi qiymətləndirirdi. Ümumiyyətlə, kürd xalqında olan arxaik tayfa münasibətləri və sərt iyerarxiya Mirçəfər Bağırovun tənqidinə səbəb olur.

Bərzaninin digər istəyi isə İraqa dönəndən sonra orada Kürdüstan dövləti yaratmaq barədə Stalini yola getirmək idi. Sudoplatovun memuarlarından bəlli olur ki, Stalin həmin ideyaya da qol çəkmir.

***

Vadim Udilov "SSRİ-də terror aktları və təxribatlar" kitabında yazır: "Bərzani bəyan edir ki, İran hakimiyyətinə qarşı mübarizəni davam etdirmək niyyətindədir və Sovet hökumətindən onun dəstəsinə istirahət üçün bir neçə

ları inanclı kürdlər, həmçinin azərbaycanlılar qarşısında xütbələrlə çıxış etməklə onları heç də Sovet hakimiyyətini sevməyə çağırırdılar. Yəni, söhbət teokratik bir iyerarxiyadan gedir, Bərzaninin Sovet quruluşu haqda söylədiyi pafoslu kəlmələr isə niyyətlərini ört-basdır etmək fəndindən başqa bir şey deyilmiş.

DİN-in Stalınə məruzəsində deyilir: "Bir müddət sonra agentura yolu ilə müəyyən edildi ki, Mustafa Bərzani siyasi savadsız şəxs olmaqla bərabər, kürd tayfalarını birləşdirərək onlardan knyazlıq qurmaq və bu knyazlığın rəhbəri olmaq niyyətindədir. O, SSRİ-də olduğu dövrə onun heç nəyə öhdəlik götürmədiyini müvəqqəti bir təzahür kimi baxır. Bu cür əhval-ruhiyyəni nəzərə alaraq yoldaş Bağırov hökumət qarşısında məsələ qaldıraraq ki, kürd xalqının dəstələri Azərbaycan SSR

***

Kürdlərin Özbəkistan dövrü 1958-ci ilə qədər – İraqda 14 iyulda kral II Feysəlin devrilməsinə qədər davam edir. Mütləqiyyətin süqutundan sonra molla Mustafa Bərzani İraqa dönür...

Məmməd Süleymanov

Başbakan Barzani'den önemli açıklamalar: 5 madde kamuoyuna sunuldu

Başbakan Mesrur Barzani, gündeme dair önemli bir açıklama yaptı.

Başbakan Mesrur Barzani, bugünkü Bakanlar Kurulu toplantısı sonrası yazılı bir açıklama yaptı.

Başbakan Barzani'nin açıklaması şu şekilde:

"Sevgili vatandaşlar,

Ben ve kabimem Kürdistan Parlamentosu ve siz sevgili vatandaşlar karşısında, halkın ve ulusun yüce çıkarları ile Kürdistan Bölgesi'nin anayasal statüsünü korumak adına çalışacağımıza dair ant içtik. Yine bu yüzden, bu kabinenin göreve başlamasından bu yana ikili yönetimin izlerini silmeye ve hükümetin kararlarının Kürdistan Bölgesi genelinde aynı şekilde uygulanması için anlaştık.

Kürdistan Bölgesi'nin hiçbir parçasında bir parti veya şahsın kararı, hükümetin çalışma ve programının yerine geçemez.

Ben Kürdistan Bölgesi'nin tamamına eşit olarak yaklaşıyorum ve kendimi Bölge'nin tüm vilayet ve bağımsız idarelerinde yaşayan vatandaşlara karşı sorumlu görüyorum. Ancak ne yazık ki Bölge Hükümeti'ne karşı engel çıkarıldı ve bu vatandaşlarımızın yaşam ve geçimlerine zarar verdi.

Yaklaşık iki yıldır Süleymaniye, Germiyan, Halepçe ve Raperin'de gelirlerin toplanamaması ve bankalarda para kalmaması sorunu var. Bu sorunlar araştırıldı ve Maliye ile İçişleri Bakanlığı bunun için bir komisyon kurdu. Ancak bu sorunun nedeni, bazı kişi ve tarafların kendi çıkarları uğrunda bu bölgelerdeki gelirlerin toplanması sürecine müdahale ediyor. Bu yüzden vatandaşlara ve hükümet kurumlarının uğradığı zararlardan bu kişi ve taraflar sorumludur.

Şeffaflık, bizzat hükümetin gelirlerin toplanması sürecini takip etmesidir, sadece hükümete ayrılan paydan haberdar edilmesi değil. Bu kabinenin göreve başlamasından beri Bölge gelirlerinin düzenlemek için çaba sarf ettik. Şimdiye kadar da başarılı olduk. Bu sayede de zorlu koronavirüs sürecini gelirsiz atlatabildik.

***

Sevgili vatandaşlar,

Bir süredir, bu kabinenin başlıca

ortaklarından olan Kürdistan Yurtseverler Birliği kurumları, Süleymaniye üzerinde abluka olduğunu söylüyor. Bölge'nin mali durumuna vakıf tüm uzmanlar biliyor ki petrol gelirleri ve

Bağdat'tan ara ara gelen bütçe payı eşit bir şekilde paylaştırılıyor ve çalışanların maaşları bundan ödendi. Üzerinde durmaya değer olan, Bölge'nin petrol dışı olan ve büyük bölümü sınır kapılarından sağlanan iç gelirleriydi ancak ne yazık ki Süleymaniye, Germiyan, Halepçe ve Raperin'de bunun düzenlenmesine izin verilmedi. Bu yüzden KYB liderliği, bu bölgelerde ortaya çıkan durumdan sorumludur.

Vatandaşlarımızın çıkarları parti çıkarlarından üstün tutulursa bu durumun çözümü de kolay olur. Bu sorunun çözümü için plan ve programımız hazır ve çözüm için de önemli adımlar atmıştık. Ancak ne yazık ki uygulanması engellendi ve daha sonra Hawkar Caf'a suikast düzenlenmesi eylemi bu süreçleri tümenden bozdu.

Mali sorunları ve özellikle gelirlerin toplanması, yaklaşık iki yıldır sürüyor ve bu konuyla ilgili onlarca toplantı yapıldı, çözüm için önemli bir mesafe de kat edildi. Bakanlar Kurulu'nun da sınır kapılarına ortak güç gönderme kararı var ancak KYB engel oldu ve bunun yapılması halinde iç savaş çıkacağı tehdidinde bulundu. Bu yüzden şu an bu konuda inat edilmesinin sebebi Hawkar Caf'ın Kürdistan Bölgesi'nin başkentinde suikasta uğraması olayına dikkat çekilmemesi içindi. Kürdistan Bölgesi ve Peşmerge, terörle mücadelenin sembolü olmuştur. Bölge içinde bazı kişilerin sorunlarını teröre başvurarak çözmeye çalışması kabul edilemez.

***

Bu konuda hiç kimseyi suçlamadık, sadece yargıya teslim edilmesi gereken bazı suçluların ismi var. Bu amaçla da Süleymaniye'deki ilgili taraflara resmi yazı iletildi. Başından beri ortak bir soruşturma heyeti olması gerektiğini ve uluslararası düzeyde bir üçüncü bir tarafın soruşturmaya katılması gerektiğini söyledik ancak ne yazık ki şimdiye kadar bu talebe bir yanıt gelmiş değil. Yani mesele Süleymaniye'nin gelir ve mali durumu

değil. Bizden istenen Hawkar Caf suikastı davasının üstünün kapatılmasıdır ki bu meşru değildir ve Bölge vatandaşları bunu kabul etmemeli.

"5 madde kamuoyu bilgisine sunuldu"

Bölgenin durumu sorunları çözmemizi ve güçlü bir şekilde geleceğe doğru adım atmamızı gerektiriyor. Buradan, kamu çıkarları ve bu durumun aşılması adına aşağıdaki maddeleri kamuoyu ve tüm tarafların bilgisine sunuyorum:

1- Bu karmaşık durumun başlıca sebebi olan Hawkar Caf suikastı davası için, en başta suçluların yargıya teslim edilmesini ve ilgili kurumlar, uluslararası taraflar, Kürdistan Parlamentosu temsilcileri ve katılmak isteyen her dost ülkenin de müdahil olmasıyla oluşturulacak bir ortak komisyonun kurulması ve bir an önce soruşturma yürüterek sonuçlarını kamuoyuyla paylaşmasını talep ediyorum.

2- Dokuzuncu Kabine'nin göreve başlamasından bu yana ademimerkeziyet konusu ve yönetimin gelir ve harcamalarla ilgili yetkisinin paylaşılması talep ediliyordu. Bu yüzden bu yetki paylaşıldı. Şu an KYB bakanlık ekibi tarafından harcamaların merkezileştirilmesi isteniyor. Bu isteniyorsa gelirlerin toplanması da merkezileştirilmeli ve sınır kapılarından gelirlerin toplanması süreci merkezin sıkı takip ve gözetiminde olmalı. Bu amaçla da Maliye, İçişleri ve Peşmerge bakanlıkları arasında koordinasyon olmalı ki kaçakçılık ve gelirlere el uzatılması önlenibilsin. Bunun için ortak bir güç de elzemdir.

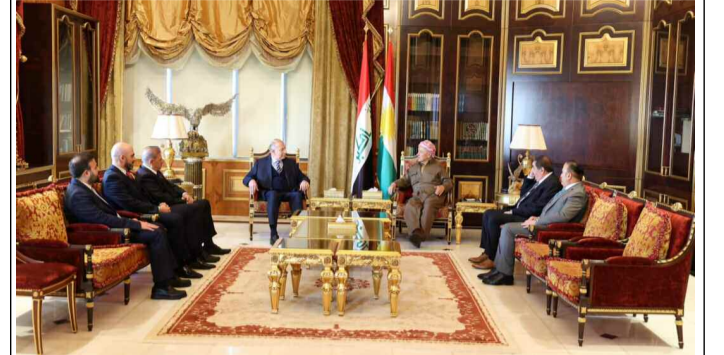
3- Peşmerge Güçleri'nin birleştirilmesi ve reform süreci önünde engel çıkarılmamalı. Bu kabinede Peşmerge Güçleri'nde reform ve birleştirme için fiili adımlar attık. Peşmerge Güçleri, Kürdistan Bölgesi'nin statüsünü korumak, tehditleri uzaklaştırmak ve parti ve kişisel ajandalardan uzak ulusal bir güç olmalıdır.

4- Kamu çıkarları ve Bölge'deki demokrasi süreci adına en kısa zamanda Kürdistan Parlamentosu, Yüksek Seçim Komisyonu'nun aktifleştirilmesi için gerekli oturumu yapılmalı ki fiili olarak seçimlere yönelik adım atılabilsin. Bu yıl Kürdistan Parlamentosu seçimleri yapılmalıdır. Hükümet olarak seçimin en kısa zamanda yapılması için gerekenleri yapmaya hazırız.

5- Hükümete katılımı olan partiler, parti olarak Bölge Hükümeti'nin arkasında olmalıdır, hükümetin içinde olup muhalefet rolü oynamamalıdır. Bakanlar ve bakanlık ekipleri resmi ajandayı uygulamalı, Siyasi sorunları hükümetin içinde taşımamalıdır. Siyasi sorunların hükümet dışında çözülmesi gerekir, hükümetin çalışmalarını engellememelidir."

Başkan Barzani, Iraklı siyasilerle Musul'un durumunu görüştü!

Başkan Mesud Barzani, başkent Erbil'de Kurtuluş ve Kalkınma Cephesi lideri Usame Nuceyfi ile Irak'taki siyasi gelişmeler ve Musul'daki durumu değerlendirdi.

Görüşmeye dair bir açıklama yayımlayan Başkan Barzani'nin Ofisi, Başkan Mesud Barzani'nin, Kurtuluş ve Kalkınma Cephesi lideri Usame Nuceyfi ve beraberindeki heyetle bir araya geldiği bildirdi.

Tarafların gerçekleştirdiği görüşmede Irak'taki siyasi sürecin yanı sıra Musul'un durumuna ilişkin değerlendirmelerde bulunuldu.

Ayrıca açıklamaya göre görüşmede taraflar, vatandaşların yaşam koşullarının iyileştirilmesiyle ilgili fikir alışverişinde bulunuldu.

PeyamaKurd

Bakanlar Kurulu, 100'üncü kez toplandı: Gündem Bağdat ziyareti!

Kürdistan Bölgesi Bakanlar Kurulu'na başkanlık eden Başbakan Mesrur Barzani, 100'üncü kez yapılan toplantıda, geçtiğimiz günlerde yaptığı Bağdat ziyaretiyle ilgili "Sorunların çözümü için olumlu bir atmosfer ve iyi bir imkan var" ifadesini kullandı.

Başbakan Mesrur Barzani, Bakanlar Kurulu toplantısında son Bağdat ziyareti ve 11 Ocak'ta Irak Başbakanı ve hükümetinin müzakere heyetiyle gerçekleştirdiği görüşmelerle ilgili konuştu.

"Sorunların çözümü için iyi bir imkan var"

Başbakan, toplantıda sorunların anayasa temelinde çözümü için olumlu bir atmosfer ve iyi bir imkan olduğunu belirterek, siyasi tarafların vardığı anlaşma kapsamında Bağdat'la uzlaşa sağlandığını belirtti.

Irak'ın 2023 bütçesi, federal gaz ve petrol yasası, Peşmerge Güçleri'nin anayasal hakları, anayasanın 140'inci maddesinin uygulanması, Şengal Anlaşması'nın uygulanması ve askeri güçlerin bölgeden çekilmesiyle ilgili değerlendirmelerde bulunan Başbakan, Bağdat'taki görüşmelere dair, "Sorunların çözümü için olumlu bir atmosfer ve iyi bir imkan var" dedi.

Toplantıda, petrol gelirleri de ele alınırken, Kürdistan Bölgesi Hükümeti'nin Uluslararası Raporları Yanıtlama Komisyonu Sorumlusu Dindar Zebari, hükümetin insan hakları planının uygulanmasıyla ilgili bir sunum gerçekleştirdi. Ayrıca Başbakan mesajında, uluslararası kurumlara önerilerinden dolayı teşekkür ederek, demokratik prensipleri koruma ve birlikte barış içinde yaşama kültürünün gelişmesine yönelik çabalarının devam edeceğini vurguladı.

PeyamaKurd

Tansiyon yükseliyor! Lazkiye'de Esad rejim güçlerine baskın: 10 ölü!

Suriye'de muhalif grupların Esad rejimini hedef alan saldırılarının devam ettiği bildiriliyor. Suriye'nin kuzeyinde muhalif gruplar tarafından son dönemde başlatılan saldırılar tüm hızıyla devam ediyor.

Bölgedeki yerel kaynaklar, Tahrir el Şam Heyeti (HTŞ) grubuna bağlı Osman bin Affan Tugay'ının dün, Lazkiye kırsalındaki rejim mevzilerine sızma saldırısı yaptığını bildirdi. Söz konusu saldırıda Esad rejimi güçlerinden en az 10 kişi öldü ve yaralandı. Lazkiye'nin Nahşaba yerleşimi yakınındaki cephe hattında yapılan baskında ölü ve yaralı sayısının artabileceği de kaynaklar tarafından belirtildi.

PeyamaKurd

Irak, İran-Türkiye sınırına 6 bin polis konuşlandırdı

Irak İçişleri Bakanı Abdülemir Şimmeri, İran ve Türkiye sınır noktalarına 6 bin polisin konuşlandırıldığını

duyurdu.

Şimmeri, sınır noktalarında güvenlik durumuna dair yaptığı açıklamada, hükümetin İran ve Türkiye sınırındaki kontrol noktalarına Kürdistan Bölgesi ve Peşmerge Güçleriyle koordineli olarak 6 bin polisi konuşlandırdığını dile getirdi. Ayrıca, sınırlarda kontrolün sağlanması için özel bütçe ayrıldığını ve sınıra kontrol noktaları, gözetleme kuleleri ile kamer-

aların yerleştirilmesine başladığını da sözlerine ekledi. Iraklı bakan, "İran ve Türkiye ile sınırlarının kontrol altına alınması için önlemler alındı. Irak sınırları kırmızı çizgidir ve ihmal etmeyeceğiz" dedi. Suriye sınırındaki ihlalleri önlemek için sınıra 65 kilometre uzunluğunda beton duvar örüleceğini de sözlerine ekleyen Şimmeri, duvarın Şengal sınırından başlayacağını belirtti.

PeyamaKurd

Kürdistanî bölgelere vurgu: "Güvenlik boşluğu doldurulmalı"

Koalisyon Güçlerinin Irak ve Suriye Genel Komutanı General Matthew McFarlane başkanlığındaki, aralarında Erbil Başkonsolo-

Başbakan'dan Koalisyon Güçlerine Peşmerge teşekkürü! Kürdistan Bölgesi Başbakanı Mesrur Barzani başkent Erbil'deki

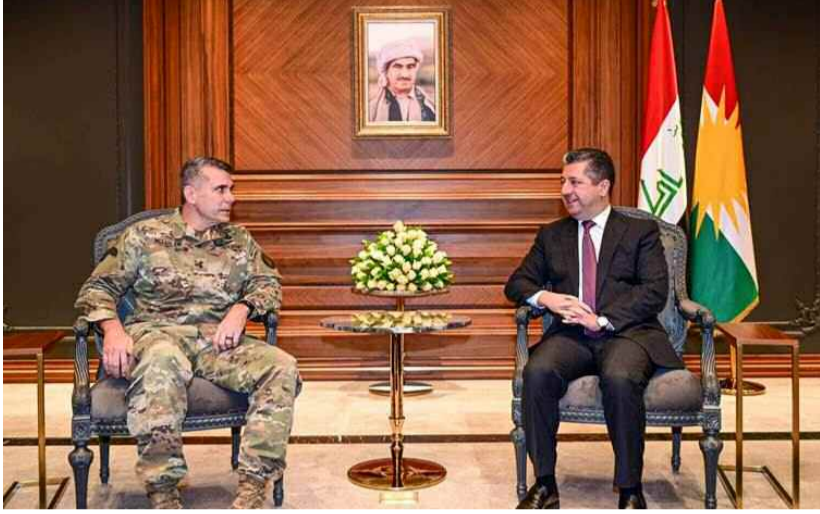
da, "Irak ve bölgedeki son gelişmeler, Koalisyonun Peşmerge Güçlerine terör ve IŞİD tehdidine karşı mücadelede verdiği desteği sürdürmesi ve sınır güvenliğinin sağlanmasının önemi" gibi konuların ele alındığını ifade etti.

Koalisyondan Peşmerge ve Irak ordusu koordinasyonuna vurgu!

Görüşmede terörle mücadelede özellikle geçtiğimiz yıl Peşmerge ile Irak ordusu arasındaki işbirliği ve güvenlik koordinasyonunda kaydedilen ilerlemeye değinen Koalisyon komutanı General Matthew McFarlane ise, bu koordinasyonun 140. madde kapsamındaki bölgelerde güvenlik boşluğunun doldurulmasındaki önemine vurgu yaptı.

Ayrıca taraflar bu görüşmede Kürdistan Bölgesi Başbakanı'nın Bağdat temasları, Irak Başbakanı ile görüşmeleri, Irak ve Peşmerge Güçleri arasındaki koordinasyon ve işbirliğinin önemine dikkat çekti.

PeyamaKurd

su Irvin Hicks'in de yer aldığı askeri-diplomatik heyeti kabul eden Başbakan Mesrur Barzani, heyet ile bölgedeki son gelişmeleri ele aldı.

Koalisyon heyeti, Kürdistan idaresi dışında kalan Kürdistanî bölgelerdeki güvenlik boşluğunun doldurulması gerektiğini belirtti.

görüşmede, terör ile mücadele ve reform konularında Peşmerge Güçleri'ne verilen desteği sürdürmesinden ötürü Koalisyon Güçlerine teşekkür etti.

Başbakan Mesrur Barzani yapılan görüşmeye ilişkin sosyal medya hesabından bir açıklama paylaştı. Başbakan açıklamasın-

Newsweek: İran'dan İsrail'e karşı Suriye hamlesi!

İran'ın, İsrail'in Suriye'ye yönelik hava saldırılarına karşı koymak için kendine ait milyonlarca dolarlık hava savunma sistemlerini bu ülkeye konuşlandırmayı teşvik ettiği iddia ediliyor.

Tahran'ın, İsrail'in hava saldırılarına karşılık verebilmek için Suriye'ye yeni nesil hava savunma sistemi konuşlandırmaya çalıştığı öne sürülüyor.

ABD merkezli Newsweek dergisinin istihbarat kaynaklarına dayandığı haberinde, İran, İsrail'in hava saldırılarına karşı Suriye'de bir hava savunma mekanizması kurmaya çalışıyor.

Bu çerçevede İran'ın, İsrail hava saldırılarını önlemek için ilgili ekipmanları Suriye'ye sevkiyatını yaptığı ve personel yolladığı ifade edildi. Kaynağa göre, İran,

Suriye'ye karadan havaya Bavar-373 hava savunma sistemi konu-

geliştirmede destek sağladığı da öne sürülüyor. İsrail, Suriye'de iç

landırdı.

Diğer yandan Tahran'ın, İsrail hava saldırılarına karşı rejim güçlerine radar sistemlerini

savaşın başladığı 2011 yılından bu yana Esad rejimi ve İran destekli milislere saldırılar yapıyor.

PeyamaKurd

Duhok Valisi Elî Teter: Bedinan Bölgesi'nin en büyük problemi yasal olmayan silahlı güçlerin bulunması

Duhok Valisi Elî Teter yaptığı açıklamada Bedinan Bölgesi'nin ve özelde de Amêdiyê Kentinin en temel probleminin yasal olmayan silahlı güçlerin varlığını belirtti.

Bugün katıldığı bazı projelerin temel atma törenlerinde basın mensuplarına yönelik konuşma yapan Duhok Valisi, gazetecilerin kentte gerçekleştirilen projeler ve bölgedeki yasal olmayan silahlı güçlere ilişkin sorularına yanıtlar verdi.

Elî Teter verdiği yanıtlarda

şunları dile getirdi: "Bedinan Bölgesi'nin ve özelde Amêdiyê Kenti'nin en büyük problemi yasal olmayan silahlı güçlerin varlığıdır. Buda komşu devletlerin bölgeye sert müdahalelerine zemin sunuyor. Özellikle Amêdiyê halkı bu çatışmaların ne kadar zarar verdiğini herkesten daha iyi biliyorlar. Öyle ki yaşanan çatışmalar bu bölgede imarı ve hizmet sunulmasını da etkiliyor."

Turizm sektörüne ilişkin de açıklamalarda bulunan vali, bölgede en kısa sürede ciddi turis-

tik tesislerin kurulmasına yöneleceklerini ifade etti. Kürdistan Bölgesi sınırlarında özellikle de Duhok Kenti sınırlarında sürekli olarak Kürdistan İşçi Partisi (PKK) varlığı gerekçesiyle Türkiye'nin saldırılarına maruz kalıyor ve PKK ile Türkiye arasında bölgede yaşanan çatışmalarda birçok sivil insan hayatını kaybetti. Ayrıca turizm sektörüne çok müsait olan bu bölgede maalesef gerekli projeler yeterli düzeyde hayata geçirilemiyor.

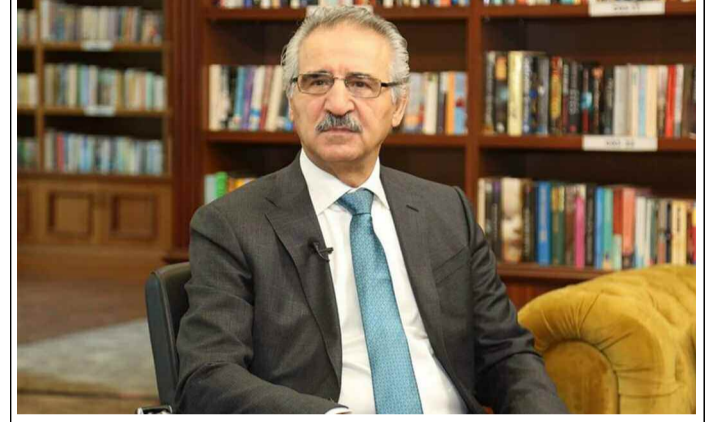
Turizm sektörü Kürdistan Bölgesi mali gelirlerinin temel direklerinden birisi. Özellikle doğal güzellikler, temiz hava ve ziyaret edilmesi gereken tarihi yerler açısından bölge hem Irak'ın Güneyi'ndeki halk hem de yurt dışından gelen ziyaretçileri cezbediyor.

Duhok Kenti sınırlarında şu ana kadar 1400 civarında tarihi ve turistik alan bulunmakta ve imkanlar yaratıldığı taktirde binlerce yeni tarihi alanın keşfedileceği tahmin ediliyor.

darkamazi.com

Mela Baxtiyar'ın YNK içindeki gümrük gelirlerinin nasıl kaçırıldığını anlatan ses kaydı yayımlandı

Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) Siyasi Çıkarları Koruma Yüksek Konseyi Üyesi Mela Baxtiyar yaptığı açıklamada, Bafil ve Qubad Talabani'nin birkaç kişiyle birlikte Süley-

maniye Kent sınırlarından elde edilen gümrük gelirlerini paylaşma konusunda ittifak kurduklarını belirtti.

Sosyal medya hesabı Facebook üzerinden Mela Baxtiyar'ın bir ses kaydını yayımlayan Şehab Kerim, kayıt alınma tarihinin Eylül 2022 olduğunu belirtiyor.

Mela Baxtiyar ses kaydında Şahab Kerim ile birkaç sosyal medya hesabı oluşturulması üzerine fikir alışverişinde bulunuyor ve Bafil ile Qubad Talabani'nin çok korktuklarını dile getiriyor. Seyid Mecid olduğu tahmin edilen bir kişinin Bafil Talabani tarafından arandığını belirten Baxtiyar ses konuşmasında Bafil Talabani'nin "Diler seni çok kısa zamanda görmem gerekiyor" dediğini anlatıyor. Ve Bafil Talabani'nin bu telefon görüşmesinde Diler isimli kişiye; "Lütfen Mela Baxtiyar'ın rahatsız olmasını istemiyorum. Çünkü zaman rahatsız olma zamanı değil" dediğini söylüyor.

Mela Baxtiyar'a ait olan ve sosyal medyada paylaşılan ses kaydında Baxtiyar, YNK içerisinde bazı kişilere ait dosyalar bulunduğunu, özellikle Aso Elmanî, Hamîd Hacî Xalî, Seidî Ehmed Pîre gibi isimlerin tüccar, yolsuz olduğunu, Aso Elmanî'nin enfal sonrası kardeşi nedeniyle Erbil istihbaratı ile ilişkide olduğunu, Irak Baas hükümetinin yıkılmasından sonra dosyasının kaldırıldığını dile getiriyor.

Hamîd Hacî Xalî'nin 1991 Raperin'i (Ayaklanma) sonrasında YNK'den ümidinin kalmadığını, Fas'a giderek Irak istihbaratı ile görüştüğünü, maaşa bağlandığını, Avustralya'da her ay istihbarattan 1200 dolar maaş aldığını, Kürdistan güçlerine ilişkin elde ettiği bütün bilgileri onlara sattığını, bu 3 kişinin hırsız ve yolsuz olduklarını, sürekli olarak teşhir edilmeleri gerektiğini ifade ediyor. Konuşmasında şu an YNK'yi yönetenleri de eleştiren Baxtiyar şunları söylüyor: "Bunların hiçbir moral ve siyasi etikleri yok. Particilik kalmamış. Sadece milislik ve adam öldürme kalmış. Bunlarla birlikte çalışan grup sadece bir gecede Beşmax Sınır Kapısı'ndan 11 milyon dolara el koydu"

Mela Baxtiyar konuşmasının devamında Süleymaniye sınırlarındaki gümrük gelirlerinin çalınmasına ilişkin bir anlaşma sağlandığını belirterek şunları dile getiriyor: "Geçtiğimiz gece bunların gümrük gelirlerine ilişkin problemleri yaşandı. Bafil, Lahur ve Qubad ile Newzat Bafil'in evinde toplanarak gümrük gelirlerini kendi aralarında nasıl paylaşacaklarını tartıştılar. Ayrıca Değişim Hareketi (Goran) içerisinde bir yetkili ile anlaşarak Beşmax Sınır Kapısı'ndan her gece geçen 50 yük kamyonu hakkını da ona vermişler. Yani bu kişinin her gece Beşmax'dan 50 yük kamyonu geçirmesine müsaade etmişler." Sosyal medya üzerinden paylaşılan bu video sonrası ne Mela Baxtiyar nede kayıtlarda isimleri geçen hiç kimse konuyla ilgili henüz bir açıklama yapmadı.

Not: Yazının orijinali BasNews'ten alınmıştır. Bas News'in telegram adresinde yayınladığı ses kaydını şu linkten dinleyebilirsiniz.

darkamazi.com

Kriz derinleşiyor: Finlandiya Meclis Başkanı da Türkiye'ye gitmeyecek

İsveç Meclis Başkanı Andreas Norlen'in, Türkiye ziyaretinin iptal edilmesi sonrası Finlandiya Meclis Başkanı Matti Vanhanen Türkiye ziyaretini iptal etti. Vanhanen yaptığı açıklamada Ankara'ya gitmeyeceğini belirtti. İsveç'in başkenti Stokholm'de 11 Ocak'ta yapılan bir eylemde, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın maketi belediye binası önündeki direğe ayaklarından asılmış ve o anlar sosyal medya paylaşılmıştı. Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu yaptığı açıklamada, "İsveç'te PKK/YPG'nin başka bir propagandasını gördük. Aslında bu hem ırkçı hem nefret suçu içeren bir eylemdir" sözlerini dile getirmişti. TBMM Başkanı Mustafa Şentop ise İsveçli mevkidaşı Norlen'in 17 Ocak'ta yapacağı ziyareti iptal etmişti.

Finlandiya Meclis Başkanı Vanhanen de devlet kanalı YLE'ye yaptığı açıklamada Türkiye'ye gitmeyeceğini ifade ederek şunları söyledi:

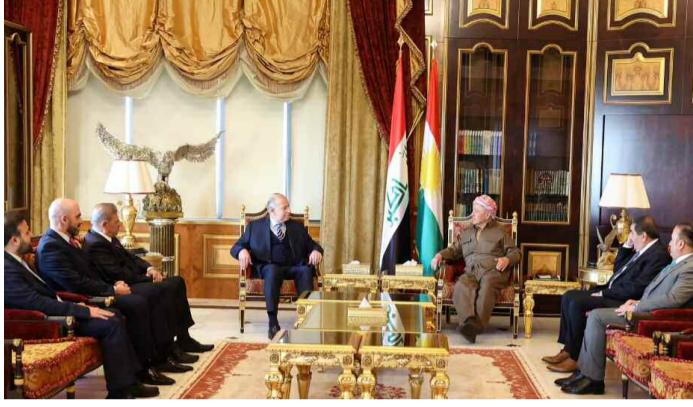
"İsveç devletinin uçağında birlikte uçmayı planlamıştık. Dolayısıyla teknik olarak oraya tek başıma seyahat etmem imkansız." Ankara'da yapılan değerlendirmeler, Erdoğan'ı hedef alan eylemin, NATO onayını zorlaştırdığını iki ülkenin NATO onayını zorlaştırdığı yönünde.

PeyamaKurd

Serok Barzanî, pêşwaziya Serokwezîr Barzanî: Nabe biryarên takekesî siyasîmedarên Iraqê kir û partîbûyîne, rê li ber karê hikûmetê bigirin!

Li gorî agahiyên ku ji Ofîsa Serok Barzanî ve hatin ragihandin, Serok Mesûd Barzanî pêşwaziya siyasîmedarên Iraqê kir. Hat ragihandin ku di hevdîtinê de pêşhatên siyasî

yên Iraqê û rewşa Mûsilê hatine nirxandin.

Di agahiyên hatin ragihandin de hat diyarkirin ku Serok Barzanî, îro bi Serokê Eniya Rizgarî û Geşepêdanê ya Hewlêrê Usame Nuceyfi û şanda ligel wî civiya. Hat diyarkirin ku di civîna hat kirin de li ser proseya siyasîya ya Iraqê û rewşa Mûsilê nirxandinên dorfireh hatine kirin. Di daxuyaniyê de hat ragihandin ku di hevdîtinê de aliyên li ser başkirina rewşa jiyana welatîyan, nêrînen xwe bi hev re parve kirine û li ser mijarê, dan û stendin kirine.

PeyamaKurd

Putin: Her tişt li gorî planê dimeşe

Serokê Dewleta Rusyayê Vladimir Putin, bi rêya daxuyaniyekê da zanîn ku geşedanên li Ukraynayê, li gorî planê wî dimeşin.

Vladimir Putin, di bernamêyê televîzyonê ya ku beşdar bû de li ser operasyona leşkerî ya ku Rusya li Ukraynayê berdewam dike axivî û got ku

"Dînamîk erênî ne. Her tişt li gorî plansaziya Wezareta Bêrewaniyê û Serfermandariyê dimeşe. Her wiha ez hêvî dikim ku şervanên me careke din bimeşin. Encamên xebatên wan dê car din me razî bikin."

Her wiha di daxuyaniya Wezareta Bêrewaniyê ya Rusyayê ku îniya borî dabû de hat ragihandin ku piştî pevçûnên tund ên berdewam ên bi artêşa Ukraynayê re kontrola bajarê girîng Soledarê yê li Donetskê hatiye pêkanîn. Hatibû diyarkirin ku bi kontrolkirina Soledarê re wê rêyên îkramî yê leşkerên Ukraynayê yê li bajarê Baxmûtê li başûrê rojavayê Ukraynayê bînin qutkirin û piştê jî Hêzên Çekdar ên Ukraynayê bînin astengkirin. Bersiva Ukraynayê ya li hember daxuyaniya rexnegir a Rusyayê dereng neket û Berdevkê Fermandariya Leşkerî ya Rojhilat a Serfermandariya Ukraynayê Serhiy Cherevatyi diyar kir ku agahiyên ku dibêjin Rusyayê Soledar xistiye bin kontrola xwe ne rast in.

PeyamaKurd

Li devera Serşîw ya bajarê Seqizê çalakiyên banghêjiyê hatin lidarxistin

Pêka nûçeyên gihîştîni bi "Kurdistanmedia"yê şeva derbasbûyî 24ê Befranbarê, endam û alîgirên PDKî li gundê

"Simaqlû" yê girêdayî bi devera "Serşîw" a bajarê "Seqiz"ê bi nivîsandina siloganên weke "Bijî HDKî, mirin bo çav, mirin bo Xamîneyî û rejîma wî" li ser der û diwarên giştî yê wî gundî, piştewaniya xwe ji Hizbê re nîşan dan û gef ji xwefiroşan xwarin û digel rêbaza pîroz a şehîdan peyman nûkirin.

kurdistanmedia.com

Kiliçdaroglu: Em ê 'heqê derketina derve' rakin

Kemal Kiliçdaroglu diyar kir, ew ê 'heqê derketina derve' rakin. Serokê Giştî yê Partiya Komarî ya Gel (CHP) Kemal Kiliçdaroglu li ser hesabê xwe yê Twîttêrê daxuyaniyek da û got, "Em ê baca ku jê re dibêjin 'derketina derve' ya ku dema derketina derveyî welat tê dayîn, piştî 6 mehan betal bikin. Li welatê me gelek pêkanînen bi vî rengî yê rûreş hene, hemû jî wê bikevin çopê dîrokê."

Ji sedî 200 zem

Heqê ku di sala 2019an de bi 15 lîreyan destpê kiribû, piştê bû 50 lîre û herî dawî bi biryara Serokomarê Tirkiyê Recep Tayyip Erdogan di 18ê Adara 2022an de ji sedî 200 hat zêdekirin û bû 150 lîre.

peyamaKurd

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, di derbarê rewşa Herêma Kurdistanê de nirxandinên dorfireh kirin û li ser mijara dahatê û nêzîkahiya YNKê, axivî û nirxandinên xwe bi rêya peyamekê, arasteyî xelkê herêmê kirin.

Serokwezîr Barzanî, di peyama xwe de qala girîngiya wekheviya hemû warên herê kir û da zanîn ku ew bi yeksanî li seranserê Herêma Kurdistanê dinîhêre.

Serokê hikûmetê, di nirxandinên xwe wiha got:

"Welatîyên xweşewîst. Min û kabîneya xwe, li pêşberî Parlamentoya Kurdistanê û li pêşberî we, sond xwariye ku em ji bo berjewendiyên bilind ên gel û welêt û parastina pêkhatêya destûrî ya Herêma Kurdistanê kar bikin. Ji ber wê yekê jî ji destpêka ve kabîneyê ve me li hev kir ku mîrateya 2 îdareyan ji holê rakin û biryarên hikûmetê, li seranserê Herêma Kurdistanê bi heman awayî bînin çibîckirin.

Li tu beşeke Herêma Kurdistanê, nabe biryarên partîbûniyê yan jî biryarên takekesî rê li ber çibîckirina kar û bernamêya hikûmetê bigire. Ez bi yeksanî li seranserê Herêma Kurdistanê dinîhêrim û xwe li hember hemû welatîyên herêmê, li hemû parêzgeh û îdareyên xweser, berpirsiyar dibînim. Lê mixabin rêgirî li pêşiya Hikûmeta Herêma Kurdistanê hat kirin û vê yeê jî ziyar gihand jiyana welatîyên me.

Nêzîkî 2 salan e, di komkirina dahatê de û wendabûna pereyan a li bankên Silêmanî, Germiyan, Helebce û Raperîne de pirsgrêk hene. Me lêkolîn li ser vê pirsê kir û li Wezareta Darayî û Navxwe komîteyek ji bo lêkolîna vê pirsê ava kir. Lê belê eslê vê pirsgrêkê ew e ku hinek kes û alî, ji bo berjewendiyên xwe destêwerdanê di pêvajoya komkirina dahatê ji van sînoran dikin, ji ber wê jî ev kes û alî, berpirsiyarên ziyarên ku gihandine welatîyan û saziyên hikûmetê ne.

Zelalbûn ew e ku hikûmet bi xwe çavdêriya proseya komkirina dahatê bike, ne tenê agahdarî ve beşa ku ji hikûmetê re hatiye veqetandin be. Di destpêka ve kabîne de me hewil daye dahatên herêmê ji nû ve birêxistin bikin û heta asteke baş em serkeftî bûne. Her ji ber vê yekê jî me karî di destpêka pandemiye de serdema dijwar a bêdahatê derbas bikin.

Welatîyên rêzdar!

Demek e ji aliyê dam û dezgehên Yekîtiya Niştîmanî ya Kurdistanê (YNK) ve ku hevbeşa sereke ya ve kabîneyê ye tê gotin ku li ser Silêmaniyê dorpêç heye. Hemû pisporên rewşa darayî ya Herêma Kurdistanê dizanin ku dahata petrolê û her wiha ew beşa budceyê ya hin caran Bexdayê hatiye, bi awayekî yeksan hatiye dabêşkirin û mûçeyê karmendan jî hatiye dayîn. Tiştê balkêş jî ew e, dahata herêmê ya nêfî ye ku piranî wê ji dahata deriyên

sînorî ye, lê mixabin rê nehat dayîn ku ev yek li Silêmanî, Germiyan, Helebce û Raperîne were rêxistin, ji ber wê jî rêveberiya

bang dikim ku pêşî li tawanbar radestî dadgehê bê kirin û piştê komîteyek hevpar ji saziyên pêwendîdar bi amadebûna

YNK ji rewşa van herêman berpirsiyar e.

Heger berjewendiyên welatîyên me di ser berjewendiyên partiyê re bînin danîn, wê demê çareserîya ve rewşê hêsan e û plan û bernamêyên me ji bo çareserkirina ve pirsgrêkê heye û ji bo çareserkirina wê jî me gavên baş avêtine. Lê mixabin pêşî li pêkanîna wê hat girtin û piştê jî kiriyara terorkirina Hawkar Caf, ev prose bi temamî têk bir.

Pirsgrêkên darayî û mijara komkirina dahatê, ev nêzî 2 salan e berdewam e û li ser ve mijarê bi dehan civîn hatine lidarxistin û hêviyên baş ji bo çareserkirinê hebû. Biryara Encûmena Wezîran jî heye ku hêzên hevbeş bişînin deriyên sînorî, lê YNKê rê li ber wê girt û gefa wê yekê xwar ku heger ev yek were kirin dê şerê navxweyî derkeve. Ji ber wê jî di ve demê de dubare derxistina ve mijarê, tenê ji bo ronahî neyê xistin ser bûyera terorkirina Hawkar Caf li derdora paytexta Herêma Kurdistanê bû. Herêma Kurdistanê û Pêşmerge bûne sembola şerê li dijî terorê û nabe li navxweya Herêma Kurdistanê kesek ji bo yekalîkirina pirsgrêkên xwe, serî li terorê bide.

Di ve dozê de me tu aliyek tawanbar nekir, tenê navên çend kesên tawanbar hene ku divê radestî dadgehê bînin kirin. Bi ve mebestê jî nivîseke fermî ji aliyên pêwendîdar ên Silêmaniyê re hatiye şandin. Her ji destpêkê ve me got ku divê komîteyek hevbeş a lêkolîne hebe û bila aliyê sêyemîn jî li ser asta navdewletî beşdarî lêkolîne bibin, lê mixabin tu bersiv ji ve daxwazê re nayê. Ango pirsgrêka dahat û rewşa darayî ya Silêmaniyê tune ye. Ji me tê xwestin ku doza terorkirina Hawkar Caf bitepisînin ku ev jî daxwazê nerewa ye û divê welatîyên Herêma Kurdistanê qebûl nekin.

Rewşa herêmê ji me daxwaz dike ku em pirsgrêkên xwe çareser bikin û bi xurtî pêşde biçin. Ji bo berjewendiyên giştî û ji bo derbaskirina ve qonaxê, ez van xalan didim pêşiya raya giştî û hemû aliyên:

Yekem: Di derbarê doza terorkirina Hawkar Caf ku sedema sereke ya ve rewşa aloz e, ez

aliyekî navdewletî û nûnerên Parlamentoya Kurdistanê yan jî her welatekî dost ku bixwaze beşdar bibe, bê avakirin, ji bo ku di zûtirîn dem de lêpîrsînek bi wan re were destpêkirin û encaman ji raya giştî re aşkere bikin.

Duyem: Di destpêka Kabîneya Nehemîn de daxwaz hat kirin ku pîrsa nenavendî û şorkirina desthilatê di dahat û xerciyên de bê kirin, ji ber wê ev desthilat hat şorkirin. Niha tîma wezîran a YNKê daxwaza navendîkirina xerciyên dike. Heger wiha tê xwastin, divê berhevkirina dahatê jî bi navendî be û proseya berhevkirina dahatê, nemaze li xalên sînorî, di bin çavdêriya navendî ya hûr de be. Ji bo ve yekê jî divê hevahengî di navbera wezaretên darayî, navxwe û Pêşmerge de hebe ku rê li ber qaçaxçîyê û destdirêjî li ser dahatên sînoran bê girtin û ji bo ve armancê, avakirina hêzeke hevbeş gelekî pêwîst e.

Sêyem: Nabe astengî li pêşiya proseya çaksaziye û yekxistina hêzên Pêşmerge hebe. Di ve kabîneyê de me pêngav bo çaksazî û yekxistina hêzên Pêşmerge havêtine û divê hêza Pêşmerge, bibe hêzeke niştîmanî ya bihêz, ji bo parastina qewareya destûrî ya Herêmê û dîrxistina gefan, dîrî ajandayên partîyî û takekesî.

Çarem: Ji bo berjewendiyên giştî û proseya demokrasiyê li Herêmê, pêwîst e Parlamentoya Kurdistanê di zûtirîn dem de rûniştina xwe ji bo aktîvkirina Komîsyona Bilind a Hilbijartinan pêk bîne. Ji bo ku di pratîkê de gav ji bo hilbijartinan bînin avêtin û pêwîst e îsal hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê bînin kirin û em di Hikûmeta Herêma Kurdistanê de amade ne ku di zûtirîn dem de hemû pêwîstiyên hilbijartinan dabîn bikin. Pêncem: Divê aliyên siyasî yê beşdar di hikûmetê de wekî partî, piştewaniya Hikûmeta Herêma Kurdistanê bikin û nabe di nav hikûmetê de bin û rola opozîsyonê bigirin. Pêwîst e wezîr û tîmên wezarî bernamêya hikûmetê pêk bînin û pirsgrêkên siyasî neguhêzin nava hikûmetê. Divê pirsgrêkên siyasî li derveyê hikûmetê bînin çareser kirin, ne ku karê hikûmetê asteng bikin." **peyamaKurd.com**

Ahmet Ozer: Ziman dayîka mirovan e eger tu nizanibe tu sêwî yî

Civaknasê Kurd Prof. Dr. Ahmed Ozer ragihand ku hebûna mirovan bi hebûna zimanê wan ve girêdayî ye û qedexekirina ziman tê wateya qedexekirina jiyana mirovan.

Li Bakurê Kurdistan û Tirkîyê proseya serlêdana dersên bijarte berdewam e û xwendekar dikarin heta 20ê Çileyay îsal, dersên şewazarên Kurmancî û Zazakî/ Kirmançkî yên Kurdî hilbijêrin.

Dersa Bijarte a Kurdî di Îlona sala 2012an de bi rêya rêzîknameyekê kete nava bernameya ziman û devokên zindî. Xwendekarên polên 5, 6, 7 û 8an dikarin navên xwe tomar bikin û dema hejmara wan bigihîje asta ku karibin polekê dagirin, dikarin heftiyê 2 demjimêran dersên Kurdî bi zaravayên Kurmancî û Kirmançkî wergerin. Li Rûdawê jî bi dirêjahiya van rojan girîngiyeke taybet bi darsa bijarte dê tê dayîn û axeftinên xwendekar, malbat, mamosteyên ziman, zimanzanan û kesên peywendîdar tîn pêşandan.

Di vê çarçoveyê de Mamosteyê Zanîngehê û Civaknasê Kurd Professor. Dr. Ahmet Ozer ji Stebolê beşdarî bulteneke Rûdawê bû û got ku hebûna mirovan bi hebûna zimanê wan ve girêdayî ye û qedexekirina ziman tê wateya qedexekirina jiyana mirovan.

“Ziman mirov e, mirov ziman e.”

Ahmet Ozer got: “Ziman gelek girîng e. Mirov bi saya du tiştan di nav civakê de jiyana xwe berdewa dike. Yek ji wan ziman û ya din jî dest e. Niha li vî studioyê tiştên madî çî hebe bi destekê hatine çêkirin. Lê çî tiştên berdewam dikin û derbas dibin wekî çand, zanist, siyasat, felsefe û baweriyê jî bi ziman tîn gihandin û şaristanî bi vî awayî pêk tê. Ev hemû bi ziman jî nîşkekê derbasî nîşkeke din dibe. Eger ziman tune be, mirov jî nabe. Ziman mirov e, mirov ziman e. Ji ber vî yekê divê herkes bizane eger tu zimanê kesekî qedexe bikî, tu di rastiyê de mirovatiya wî jî qedexe dikî. Eger zimanekê miroveke nebe di heman demê de mirovatiya jî nîne. Di vî wateyê de zimanê dayîkê pir girîng e. Ji ber ku dema mirov jî dayikê dibin, heta 3-4 saliya xwe bi tiştên ku di civakê de hîn dibin, ew bingeha herî girîng a mezin e.”

“Ziman bîr û hafiza ye”

Ozer amaje bi wê yekê kir ku mirov dikare fêrî gelek ziman bibe û jî bîr jî bike, lê zimanekê qet ji bîr neke

zimanê dayîkê ye û got: “Zimanê dayîkê ne hema ji bo xebirdanê ye, di heman demê de ji bo derûnî û perwerdeya mirovan jî girîng e. Ev meseleke siyasî nîne, meselekeke însanî ye.”

“Di dibistanê de axaftina bi kurdî bi 5 quruşan dihat cezakirin”

Ahmet Ozer ku pirtûkeke nû ya li ser ziman û çanda Kurdî heye li ser xwe mînakê da û got: “Mînak dema em zarok bûn diçûn dibistana sere-tayî, Kurdî qedexe bû û me jî tirkî nedizanî. Hinek zarok didan pey me û kê peyvek bi Kurdî bigota dê 5 quruş ceza didan wî. Pere tine bû, mirov di berdêla cezayê de sergîn û gonî dibirin dibistanê. Bi vî awayî Kurdî dihat qedexekirin û me bi Kurdî neaxivî. Binêre zimanê min dayîkê Kurdî ye lê ji ber ku min 30 salan bi Tirkî xwend niha bi zorê diaxivim. Ev zilmeke mezin e.”

“Ziman dayîka mirovan e eger tu nizanibe tu sêwî yî”

Derbarê dewlemendiya zimanê Kurdî de jî Ozer got: “Di rastiyê de zimanê Kurdî zimanekê gelek dewlîmend e, edebiyata xwe heye. Di dîrokê de kesên weke Feqîyê Teyran, Melay, Cizîrî û Herîrî gelek tişt nivisandine. Herwiha gelek roman-nivîsên me hene. Mehmet Uzun hevalê min bû û wî gelek roman nivisandine.

Min heta niha 36 pirtûk nivîsandine, lê ev cara yekem e ku pirtûkek bi Kurdî dinivîsim. Ez çûm Qazaxistanê, mirovên li wir Kurdî dixwînin û dibistanên wan ên Kurdî hene. Dema pirtûka te bi kurdî be, dikarin bixwînin. Li wê derê Prof. Nadir

Nadîrov ku wefat kiriye kesekî gelek bi nav û deng bû û di heman demê de mirovê min jî bû. Nadîr Nadîrov berî bimore tiştêk ji min re got ‘birayê Ehmed, zimanê dayîkê wek çavê mirov e, eger tu zimanê xwe yê dayîkê nezanî tu kor î. Zimanê dayîkê dayîka mirovan e eger tu nezanî tu sêwî yî. Zimanê dayîkê rûmeta mirovan e, eger tu nizanî tu bêrûmet î. Zimanê dayîkê çermê mirovan e, eger tu nizanîbî tu bê çerm î. Zimanê din jî weke çaketekê ne. Hûn dikarin çaketê xwe derxin û çaketekî din li xwe bikin, lê hûn nikarin çermê xwe biguherînin. Ev gelek girîng e.”

“Gelek astengî hene”

Ozer bal kişand li ser astengiyên li hemberî Kurdî û zimanên li cîhanê şibande beçeyekî tije gul û got, beççe bi hemerengiya gul û sosinên tede bedew û ciwan e, lê eger tu hemûya qut bike û tenê yekê bihêle, kar weha naçe serî.

Civaknasê Kurd got: “Astengiyên gelek mezin hene. Niha li hin zanîngehan beşên Kurdolojiyê hene lê têrê nake. Mamosteyên hinekan nînin. Mînak li Zanîngeha Mêrdînê hinek heval hebû ew ji hatin dîrxistin. Yaşar Kemal digot dinya wek baxçeyekî hezar û yek gulî ye. Wate eger di baxçeyekê de çiqas cureyên gul û kulîlkan hebe ew qasî xweş e. Eger hûn wan hemûyan qut bikin û tenê yekê bihêlin, ew kar naçe serî.”

“Piraniya Kurdan jî nasnameya xwe vedişêrin”

Di berdweamiya axaftina xwe de Ozer got: “Giya li ser koka heşîn dibe. Dar li ser koka xwe mezin dibe. Hûn çiqas navdar bin jî, ger hûn li ser koka xwe mezin nebin, hûn ê têbigî-hîjin ku hûn di nefesa xwe ya dawî de jî di xeletiyek mezin de ne. Wek mînak Cemal Sureyya Kurd bû, lê bi zimanê xwe nedivîsî û Kurdbûna xwe vedişart. Minak Mehmet Alî Birand kurd bû, lê çend meh berî mirina xwe got ku ew Kurd e. Gelek kurd jî nasnameya xwe vedişêrin, kurdbûna xwe înkâr dikin û bi zimanê xwe naixivin.

Weke din jî di bin destiyê de ketibûn heye. Eger hûn dixwazin civakê bi pêş bixin, ya herî girîng ew e ku hûn civakê fêrî zimanê xwe bikin. Divê bi zimanê dayîkê hîn bibin û zanistê bikin. Civakên pêşketî civakên pîrzimanî ne.” **Rûdaw**

Kuştina 13 Kesan Li Gundê Xerabkortê

Gundê Xerabkortê jî, di Beriya Mêrdînê de wek gundê Hazda Jorî gundekî sînorî ye. Anku di navbera Serxet û Binxetê de ye. Di wî heyamê de ev gund wek paytexta eşîra Temika, bi serokatiya Tahirê Mehmûd pismamê Mûsa Anter dihat naskirin.

Di wê serdemê de nav û dengê Elîkê Bettê bi mîranî û cegerdarî di nav civaka xelkên çiyayê Bagokê, çiyayê Omeriya, Beriya Mêrdînê û Aşîta de belav dibû ku ji hebisa Xarpêtê revya ye, Cimoyê Hêstreki kuştiye û heyfa apê xwe Haco hilaniye..

Di salên destpêka Cenga Cîhanî a Yekemîn de Elîk bi serdanekê tî Nisêbînê, xelkên Nisêbînê lê kom dibin, dixwazin wî bibînin ji ber mîraniya wî; wek ku min got reva wî ji zindana Xarpêtê û hilanîna wî ji heyfa apê wî re.. Di vî hatina wî a Nisêbînê de jinbiyek xwe dexlîf wî dike ku kurê wê ji zindana Nisêbînê reha bike.. Elîk Yekê nake Dudo, digel hevalên

xwe digire ser zindanê û di encam de tev girtiyan berdidê.. Piştî ku artêşa Osmanîyan ji Mêrdînê di hewara Nisêbînê de tî dora Nisêbînê digire, rê li ber Elîk teng dibe, Elîk bi devê tivingê, ew û hevalên xwe, ji Nisêbînê derdikevin û berê xwe didin binya xeta Almanî/ Binxetê, gundê Xerabkortê, bal dostê xwe Tahirê Mehmûd.

Dibêjin; dema ku xelkên gundên derdorî Xerabkortê ji etarên Nisêbînê dibihîzin ku Elîkê Bettê hatiye an wê bê Xerabkortê, cem dostê xwe Tahirê Mehmûd.. Deh-Pazde zilam ji gundê Kodo û derdorê xwe didin hev û berê xwe didin Xerabkortê da ku Elîkê Bettê bibînin.

Li qelaçê berî gundê Xerabkortê, ji Başûr ve, rastî birek leşkerên tirkan yên ku li pey şopa Elîkê Bettê digeriyan, dibin.. Her du teref hev nas nakin.. Serleşkerê cendirman ji wan dipirse; hûnê kî ne û berê we li kû ye? Yek ji wan zilaman ji bedêla

jê re bibêje; Em diçin cem Elîkê Bettê, dibêje; (Ben Elîkdir), Anku (Ez Elîk im..). Bi vî gotinê re, serleşkerê cendirman ji wan ditirse.. ditirsin ku rast ew Elîk û hevalên xwe bin.. vêca ji tîrsa xwe re emir dike û li wan direşînin. Di encam de 13 kesan ji wan dikujin.

Kuştina wan belav dibe, xelkên wan, bi wan ve dirin, her yek termê xizmê xwe dibe cihê pêdivî û vedişêre, termê yekî Seyid dimîne, kes pê ve nayê.. Xwedî xêr û xelkên gundê Xerabkortê wî di cihê bûyerê de vedişêrin û ta roja îro gora wî bi navê (Ziyareta Seyid), naskirî ye.

Dibêjin; piştî ku Elîkê Bettê vî bûyerê dibihîze, êdî nema riya xwe bi gundê Xerabkortê dixîne, berê xwe dide çiyayê Omeriya, gundê Tinatê, bal hevalbendê xwe Mehmûdê Esed axayê Tinatê.

Hêjaye gotinê ku Elîkê Bettê di havîna 1919an de li gundê Midihê hatiye kuştin.

**Konê Reş
Qamişlo 16/1/2023**

Yekîtiya Nivîskarên Kurdistanê Sûriya Şaxê Duhok

Şaxê Duhokê li kampa Domîz, li Navenda Sendîka Hunermendên Kurdistan - Rojava, di roja îrê de rêkeftî 13 / 1 / 2023 Z, şevbuhêrkeke wêjeyî û rewşenbîrî bi

navnîşanê kurte çîrok û qonaxên pêşkeftina wê de, hate li dar xistin, ya çîroknivîsê mezin mamoste Simaîl Hacanî rêveberê Rêveberiya Rewşenbîrî û Hunerî li Sêmelê.

Ev çalakî hate gêran bi amadebûna nûnerên civaka sîvil, partên siyasî, rewşenbîr, hunermend û endamên Yekîtiya me li Duhokê.

Her weha di despêka vî şevbuhêrkê de li ser qonaxên werara kurte çîroka cîhanî û kurdî rawestiya, û li ser naverok û pêkhate û regezên serekî yên çîrokê û şewazên vegêranê jî axivî, her di dawiyê de bi pişikdarî û pîrsiyarên amadebûyan êvîriya me pê xweştir bû.

Serokê Herêma Kurdistanê, dê dîroka hilbijartinan eşkere bike

Serokê Dîwana Serokatiya Herêma Kurdistanê Fewzî Herîrî ragihand ku Serokê Herêma Kurdistanê dê di nav 2 mehên pêş de dîroka hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê eşkere bike.

Fewzî Herîrî, li ser hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê, daxuyaniyek da rojnavevanan û da zanîn ku ew ê din av herdu mehên pêş de dê roja hilbijartinan were eşkerekirin. Herîrî got, “Em wekî Serokatiya Herêma Kurdistanê, erkê me yê yasayî ye ku roja hilbijartinan diyar bikin û Serokê Herêma jî dê di nav 2 mehên bê de roja hilbijartinê diyar bike. Erkê Firaksiyona Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK), Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK) û aliyên din ên siyasî ye ku çî di warê yasaya hilbijartinan de û çî di yên din de divê nakokiyên di navbera xwe de çareser bikin.” Di sala 2013an de li Herêma Kurdistanê yasaya hilbijartinan hat pesendkirin û di nav de tê eşkerekirin ku herêm yek bazne ye, lê hinek hêz dixwazin yasayê sererast bikin û Herêma bikin çar bazneyan. **PeyamaKurd**

Li Diyarbekirê xebatkarên firinan şert û mercên kar protesto kirin

Li Diyarbekirê hejmarek xebatkarên firinan şert û mercên xebata xwe protesto dikin û daxwaza çêkirina sîgorteya karkirinê dikin.

Li Diyarbekirê hejmarek xebatkarên firinan li Qada Şêx Seîd kom bûn û cara duyem şert û mercên xebata xwe protesto kirin.

Hin nûnerên partiyên siyasî û saziyên civaka sîvil jî piştigiriya çalakiya xebatkarên kirin.

Xebatkarên firinan daxwaza sîgorteya karkirinê û zêdekirina mûçeyên xwe dikin û bang li saziyên fermî dikin ku kontrole zêde bike.

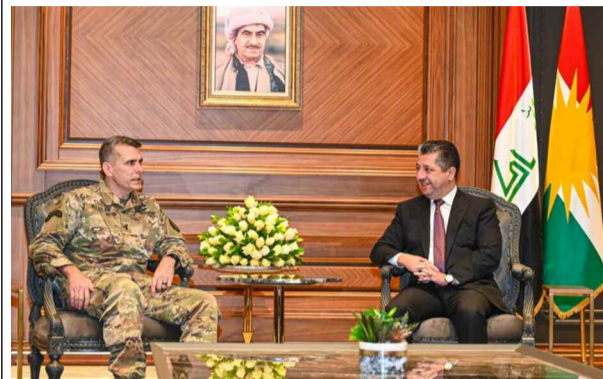
Xebatkarên firinan dibêjin; heta ku bigihin encamêkê dê çalakiyên protestokirina şert û mercên xirab berdewam bikin.

Li gorî ragihandina xebatkarên firinan, li Diyarbekirê nêzîkî 300 firin hene û nêzîkî deh hezar kes di van firinan de kar dikin. **darkamazi.info**

Serokwezîr Barzanî bi General McFarlane re civiya

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro 15ê Çileyay roja Yekşemê, li paytext Hewlêrê, pêşwazî li Fermandarê Giştî yê Hêzên Hevpeymaniya Navdewletî li Iraq û Sûriyê General Matthew McFarlane kir.

Hat ragihandin ku di hevdîtîne de geşedanên dawî yê Iraq û herêmê, berdewamiya piştevaniya hêzên Pêşmerge di rûbirûbûna terorê de, gefên terorîstên DAIŞê û girîngiya parastina ewlehiya sînoran hatiye gotûbêj kirin.

Fermandarê giştî yê hêzên Hevpeymanan li Iraq û bal kişand ser pêşketina hevkarî û hevahengiya ewlehî ya navbera Pêşmerge û artêşa Iraqê ya di rûbirûbûna terorîstan de û girîngiya dagirtina valahiya ewlehiyê li navçeyên madeya 140 a destûrê anî ziman.

Serokwezîr Barzanî spasiya hevkarî û piştevaniya berdewam a Amerîka û hêzên Hevpeymanan bo Pêşmerge di şerê li dijî terorîstan û çak-saziyên Wezaretê Pêşmerge de kir.

Mesrûr Barzanî herwiha kurteyek derbarê encamên serdana şanda bilind a hikûmetê Kurdistanê bo Bexdayê û civîna ligel Serokwezîrê Iraqê pêşkeş kir ku bi taybetî behsa pêşxistina hevkarî û hevahengiya ewlekarî ya di navbera Pêşmerge û artêşa Iraqê de kir. **PeyamaKurd**

Parlamentoya Almanya roja Pêncşemê ji bo naskirina Komkujiya Şingalê dicive

Hat ragihandin ku Parlamentoya Almanya Federalî roja Pêncşemê ji bo gotûbêj û dengdana li ser naskirina Komkujiya Êzidiyan a Şingalê civînekê li dar dixwe.

Hevkarên hikûmeta Alman ên ji Partiya Sosyalîst a Demokrat (SPD), Partiya Kesk a Demokratîk û Azad a Demokratîk, partiyên muxalefetê yê di yekîtiya xiristîyan (CDU/CSU) de pêşniyareke giştî li ser naskirina fermî ya Komkujiya Êzidiyan kirine ku wê parlamentoya Pêncşemê bê mijarê gotûbêj bike.

Li gorî agahiyên dibe ku Partiya Çep û Partiya Alternatîf a Rastgir a Tundraw (AFD) jî piştevaniyê bidin projeyasaya naskirina komkujiya Êzidiyan.

Di pêşniyara naskirina jenosîda Êzidiyan de wiha hatiye gotin: "Em serê xwe li hember qurbanîyên qirkirina komî ditewînin. Em dixwazin raya giştî ya Almaniyayê li ser rewşa Êzidiyan û qirkirina komî ku çekdarên DAIŞê pêk aniye, helwesta xwe eşkere bikin."

Cîgirê Partiya Sosyalîst a Demokrat Derya Turk Nashpur gotiye: "Bi rêya naskirina qirkirina komî, em hewl didin dengê Êzidiyan ê zindî bin û em dixwazin ji bo edaletê piştgiriyê bidin tekoşîna wan a dîrokî." **PeyamaKurd**

Bayram Bozyel: Kurd xwedî roleke kilîtin û dikarin sedsala bê garantî bikin

Serokê Partiya Sosyalîst a Kurdistanê (PSK) Bayram Bozyel, di bernamêya Taybet a Rojevê ya Netew TV de, bersiv da pirsên Zeynep Cager ên derbarê pirsgirêka Kurd, sala 2023yan û rojeva giştî de.

Bozyel, li ser pirsgirêka Kurd û di sala 2023yan de wê Kurd rêyeke çawa bidin ber xwe ev nixandin kir: "Kurd dikarin sedsala bê garantî bikin. Di vir de ya pêşîn çareserkirina pirsgirêkên navxweyî ye. Erka Kurdan ew e ku li van çar parçeyan yekîtiyê pêk bînin û baweriyê bidin dostên xwe. Erka me ew e ku em hesabê sedsala borî bikin."

Tirkiye îro di nava krîza herî mezin a dîrokê de ye. Ev krîz ne tenê enflasyon, bilindbûn, krîza aborî ye, krîzeke tevayî ye. Çareseriyê pirsgirêka Kurd bi rehetiya Tirkiyeyê ve girêdayî ye. Bêyî Kurdan hêz nabe. Kurd li vir kilîtin in. Divê Kurd rewş û derfetên heylî binirxînin."

Hilbijartin wê di sala 2023 de were kirin. Hêviyên we ji bo 2023 çi ne?

"Ew parçeyek ji hevkeşeya cîhanî ya li cîhanê ye ku wek hevalbend û muxatabê hêzên mezin ên li Rojhilata Navîn tê qebûlkirin û li herêmê pêbawer e, yekane hevalbendê avakirina aştiyê li Rojhilata Navîn Kurd tên hesabandin."

Pêvajoyeke ciwan û geş li benda Kurdan e. Çawa ku em dikevin saleke nû, em jî dikevin sedsaleke nû. Wek hûn jî dizanin peymanê Lozanê ya ku Kurd perçe kir, beriya sedsalê hat çêkirin. Wezîfeya me ye ku em hesabê sedsala borî bikin."

Gelo Kurd di wê pozîsyonê de ne îsal bibin aktorek ku bikaribin Lozanê pêşwazî bikin?

"Kurd dikarin sedsala bê garantî bikin. Di vir de ya pêşîn çareserkirina pirsgirêkên navxweyî ye. Çend nifûs di vê sedsalê de li vî erdnîgariyê tiştên nuwaze kirine. Divê îro em li nixê ku Kurdan afirandine xwedî derkevin. Em dikarin hîn çêtir bikin."

Erka Kurdan ew e ku li van çar parçeyan yekîtiyê pêk bînin û baweriyê bidin dostên xwe. Ev pêkhatiya perçebûyî ne tenê zîrê dide Kurdan, baweriyê nade dostên Kurdan jî."

Desthilatdariya heyî got, "Ez pirsgirêka Kurd dixim qeşagehê". Makezagonek bi Maseya 6 alî hat çêkirin, lê Kurd tê de

Bi hilkefta 2ê Rêbendanê di devera Şarwêran a Mihabadê de çalakiyek berfireh hat lidarxistin

Endam û alîgirên Hizba Demokrat li devera "Şarwêran" a bajarê Mihabadê, çalakiyên berfireh a banghêjiyê lidar xistin û li ser dîwarên gundên vî deverê siloganên taybet bi 2ê Rêbendan û şoreşa Jînayê nivîsandin. Şeva Şemî 24ê Befranbarê, endam û alîgirên Hizba Demokrat û ciwanên xwedî xîret ên devera Şarwêran û derdora Şar-

nînin. Hûn vî rewşê çawa dinirxînin?

"Siyaset, zext û operasyonên ku Tirkiye di van demên dawî de dimeşîne, zîrê daye Kurdan û Kurd bîheng kirine. Îro polîtîkaya

de kesên ku ji sedî 51 denga nestînin nikarin bibin desthilatdar. Niha di hemû rapirsîyan de her du alî bi navî jî sedî 40 denga distînin, lê Kurd dengê xwe bidin kê bi ser dikeve. Yanî heger Kurd dengê

înkare ya li hemberî pirsgirêka Kurd, lingên Tirkiyeyê weke kelemçeyekê girêdaye.

Tirkiye îro di nava krîza herî mezin a dîrokê de ye. Ev krîz ne tenê enflasyon, bilindbûn, krîza aborî ye, krîzeke tevayî ye. Ev krîz krîzeke pêkhatî ye.

Li Tirkiyeyê ne tenê Kurd, muxalefet û çapemenî jî nema. Çareseriyê pirsgirêka Kurd bi rehetiya Tirkiyeyê ve girêdayî ye. Em dikarin mînakên vî yekê bibînin ku 10 salên destpêkê yê AKPê bi 10 salên dawî re bidin ber hev."

Di makezagona Tirkiyê de, bi Kurdan re pirsgirêka wê heye. Kîjan hikûmetê jî, wê ev pirsgirêkê bidome. Wê îsal hilbijartinê çêbibe, divê Kurd li kîjan rêyê bimeşin, Kurd diyalogê çawa bikin?

"Di makezagona Tirkiyeyê de mafên Kurdan nayên dîtin. Wê demê ferq nîne. Heman makezagon 10 sal berê cuda dihat sepandin, îro jî cuda tê sepandin. Ev tê wê wateyê ku bêyî guhertina makezagonê dibe ku cudahî hebin."

Dibe ku dozgerê heman qanûnê wekî azadîxwaziyê şîrove bike, dozgerê din dikare wekî zilmê şîrove bike. Dema ku hiqûqa navxweyî û hiqûqa Ewropayê li hev bikin, hiqûqa Ewropayê wekî bîngê tê girtin. Ger îro hikûmetek din hebûya, dikaribû bi vî makezagonê pir erênî tevbigere."

Divê Kurd ji van hemû partîyan çi bistînin? Divê Kurd çi bikin? Hûnê wek PSK çi bikin?

"Di sistema nû ya Serokomariyê

wê nedin tu kesî kes nikare bibe desthilatdar. Îro pergala ku ava kirine, li nav lîngên wan geriya. Li vir Kurd wê daxwazên xwe bînin ziman û wê daxwaz bikin."

Bi giştî 20 milyon Kurd hene. Ev civak kilîtin e, kilîtin e. Bêyî Kurdan hêz nabe. Kurd wê bi hev re bin, tundiyê red bikin. Dîplomasi îro girîng e û divê em bi cîhanê re di nav aştiyê de bin."

Herî dawî li Parîsê li dijî Kurdan êrîşek pêk hat. Hûn dixwazin li ser vî yekê çi bibêjin?

"Berî 10 salan li Parîsê sê jin hatin kuştin. Qasimlo jî li Fransayê hat kuştin. Şerefkendî, ew jî li Almaniyayê hat kuştin. Ev cînalet ne nû ne. Ger hûn van cînaletan lêkolîn nekin û kiryanan demexin pêşberî dadgeriyê, ev yek bi awayekî nerasterast vexwendnameya ji bo kuştinên din vedike."

Em bang li rayedarên Fransa dikin, vî êrîşê derxin holê, ev ne tenê karê nexweşekî derûnî, faşîstekî ye. Dibe ku li pişt vî jî tîkîliyên din hebin. Tîkîliyên Fransa hem li Başûr hem jî li Sûriyeyê bi Kurdan re heye û hin hêz jî vî yekê nerehet in. Hin hêz dixwazin tîkîliyên Kurdan û Fransayê tîkî bin."

Hûn dixwazin li ser sala nû û Kurdan çi bibêjin?

"Weke Kurd pêwîst e em hizireke hevpar ava bikin. Bi taybetî jî di vî pêvajoya hilbijartinê de pêwîst e em li hev kom bibin û bi hizireke hevpar tevbigerin. Hêvî dikim sala nû ji bo gelên herêmê, ji bo hemû gelê me bi xêr be û bibe sedema aştiyê, aramî, edalet û wekhevîyê. **PeyamaKurd**

hawara rizgariya neteweyekê ye, heta serkevtina dawî em nasekinin, "Jin, Jiyan, Azadî", "Bimre çay" "Bimre dîktator", "Bijî rêbaza Dr.Qasimlo" û çendîn siloganên din, tevî pîrozkirina vî roja dîrokî, soza xwe digel rêbaza şehîdan nû kirin û soz dan heta gihîştin bi armancên gelê Kurd û Komara Kurdistanê, dest ji tekoşîne hil negirin. **kurdistanmedia.com**

Komkujiya Gundê Hazdê/ 1926

Konê Reş

Beriya Mêrdînê bi bûyerên xweş û nexweş dagirtiye.. Li gor salên dîrokê gelek rûdan û bûyerên wê nehatine nivîsandin. Bi min xweş e ku ez vê bûyera komkujiya gundê (Hazda Jorî), ya ku di sala 1926an de lê qewimî ye, hema wilo bi kurtî, ji bo we bêjim. Erê ev bûyer gundê Hazdê yek ji bûyerên Beriya Mêrdînê ye. Ev gundê ku dor 5 km Rojhilatî Amûdê dikeve û dor 20 km Rojavayî Qamişlo ye. Sala ku ev bûyer lê qewimî ye,

gundekî ava bû.. dor 60 malî tede hebû.

Di destpêka çerxê Bîstan de, gundê Hazdê bi serokatiya malbata Delf ji gundên sereke yên eşîra Mêrsîna dihat hejmartin, digel gundê Topiz bi serkatiya malbata Xello. Di wî serdemê de, ev gundên eşîrên ku li Beriya Mêrdînê di herêma Amûdê de bûn, hem bi navê xwe û hem bi navê eşîrên xwe dihatin naskirin, wek ku çawa Amûdê bi navê Deqorya, Zorava bi navê Bûblana, Xerabkorte bi navê Temika, Moza û Gundor bi navê Milanên Xidir Axa, Sinceqa Hecî Saadûn bi navê Badîna, Sebahiyê bi navê Gabara û Hazdê jî wek ku min got bi navê eşîra Mêrsîna dihat naskirin..

Wek ku diyar e artêşa tirkan Alayê Mêrdênê di Sibata 1926an de, gundê Alaqemşê şewitandin û di encam de gelek mêr, jin û zarokan hatin birajtin û kuştin.. Seydayê Cegerxwîn di pirtûka xwe (Folklorê Kurdî) de, hejmarê wan kuştîyan digihîne 1431

neferî, hem jî helbesta (Pîra Torê), li dor wan nivîsandiye.

Piştî ku ew artêşa tirko di dawiya Gulana 1926an de, bi paş de vedigere Mêrdînê. Di vegeerê de digihêje rastî gundê Hazda Jorî û serleşker nas dike ku gundekî kurda ye, kurd tê re derbasî Serxet û Binxetê dibin, emrî leşkeran dike û gund didin ber topan û guleyan.. Di encamê wê êrîşa wan ya bi kîn û hovîti de 22 kesên kurd yên bêrî tene kuştin û gelek birîndar dibin.. Di nav wan kuştîyan de Hisênê Eliyê Delf û birayê wî Mehmûd, Mele Hamid bapîrê nivîskarê Kurd Bavê Nazê û hin ji xirîstyanên gund, digel ku gelek jî birîndar dibin, wek Emso Meyrmçî ji xirîstyanan. Hêjaye gotinê ku yekemîn car seydayê Cegerxwîn di vî gundî de melatî kiriye û Mîr Celadet Bedirxan di dawiya sala 1932an de, hatiye vî gundî ji bo dîtina wî -Melayê ku helbestan bi Kurdî dinivîsîne-. Li vir ev pirs tê bîra min; çima Cegerxwîn tiştê li dor Hazdê jî nenivîsandiye, wek ku li dor Alaqemşê nivîsandiye?! **Qamişlo**

Kurd di salvegera 100'emîn de dest bi protestokirina Peymana Lozanê dikin

Kurd, ji bo di salvegera 100'emîn de Peymana Lozanê protesto bikin, amadekariya lidarxistina rêzeçalakiyan dikin. Hevserokê KNK'ê Ahmet Karamûs bang li hemû Kurdan kir ku li ber peymanê rabibin.

Bi dehan nûnerên partî û saziyên Kurdan ku li Bruksela paytexta Belçîkayê hatin ba hev, plansaziya çalakiyên salvegera 100'emîn a Peymana Lozanê eşkere kir. Sala 2023'yan, di serî de Lozan, wê li gelek navendên Ewropayê, peyman bi çalakiyên cur bi cur be protestokirin.

Wê konferans bîna lidarxistin, panel bîna danîn, film bîna nîşandan û konser bîna çêkirin. Sibatê wê dest bi lidarxistina panel, nîşandana filman û çêkirina konseran bê kirin û heta bi meha Cotmehê lê were dewamkirin. Çalakiya dawîn, wê sê rojan dawam bike û bi danîna dadgehekê bi dawî bibe.

'DIVÊ EM DINYAYÊ PÊ BIHEŞÎNIN KU EM PEYMANA LOZANÊ QEBÛL NAKIN'

Civîn li avahiya navenda Kongreya Neteweyî ya Kurdistanê (KNK) hat lidarxistin. Hevserokê kongreyê Ahmet Karamûs destpêkê axivî. Karamûs diyar kir ku sed sal di ser Peymana Lozanê re buhurîne û got: "Kurd sed salên çûyî bi vê peymanê jî hev parçe bûn, hatin qetilkirin û eş kişandin. Mixabin hê jî berdewam e. Lewma ev peyman em çawa anîbin vê rewşê divê wisa jî bê xerakirin û bidawîkirin. Divê em bi hev re li dijî vê peymanê tîbikoşin. Banga me KNK'ê li hemû partî û aliyên ew e ku li ber vê peymanê bibin yek. Divê em Kurd bi dinyayê bidin zanîn ku Lozanê qebûl nakin."

'KURDISTAN JI KURDAN TÊ XALÎKIRIN'

Hevseroka Kongreya Neteweyî ya Kurdistanê (KNK) Zeyneb Mûrat wiha axivî: "Li dijî Kurdan şerekê bi plan û stratejî tî kirin. Mixabin em baş hay jê nîn in. Kurdistan bi peymanên Sykes-Picot û Lozanê dabeş û parçe bû. Lê îro bêhtir xeternak û berferê e. Demografiya bajarên Kurdan tî guhertin. Kurdistan jî Kurdan tî xalîkirin. Divê mirov hay jê hebe."

'KURD XURT IN LÊ BELAVBÛYÎ NE'

Serokê Giştî yê Partiya Îslamî ya Kurdistanê Hikmet Serbilind, îşaret bi yekîtiya Kurdan kir û axavtina xwe wiha kir: "23'yê Kanûna 2022'yan li Parisê 3 Kurd hatin qetilkirin. Ev jî bo me pir bi eş bû. Eger em bi hevparî tînekoşin wê qetîlamên wiha zêde bibin. Em Kurd xurt in lê belavbûyî ne."

'TIRKIYE JI BO TUNEKIRINA DESTKEFTIYÊN KURDAN BÛYE SEFERBER'

Berdevka Komîteya Têkiliyên Derve

ya KNK'ê Nîlûfer Koç jî ev tişt gotin: "Rewşa siyasî ya niha, dişibe rewşa siyasî ya sed sal berê. Rojhilata Navîn dîsa lihevketî ye, şer û tîkoşîna jî bo girtina para xwe, tî kirin. Kurd dîsa aktor in. Lê jî ber ku Kurd sed sal berê ne yek bûn, bûn perçe perçe û tek çûn. Em nebin yek em ê tîk biçin. Ji wê boneyê divê par-

tiyên Kurdan bêyî berjewendî û demildest bibin yek û bi hev re tîbikoşin da ku em vî sedsalê jî tîk neçin.

Koç anî ziman ku dewleta Tirk jî bo bi Kurdan bide wendakirin her tişt daye ber çavên xwe û wiha got: "Bi her awayî neheqî li Kurdan tî kirin. Tu tiştê nas nakin. Ne bi tenê Kurdan, ên bi Kurdan re dibin piştgir jî dikin armanç."

'İRAN Û TIRKIYE DIXWAZIN KU LOZAN BERDEWAM BIBE'

Hevserokê Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê (PJAK), Siyabend Mûnî jî bal kişand ser bûyerên li Îranê diqewimîn û wiha bi axavtina xwe de çû: "Bingeha politikayên zextker ên bi ser Kurdan, encama Peyman Lozanê ye. Eger ev peyman nehata danîn, gelê me wê ne di vî rewşê de bûya. Ji wê boneyê ye ku Îran û Tirkiye ketine wê hewilê ku Lozan berdewam bibe." Endamê Kongreya Neteweyî ya Kurdistanê (KNK) Refîq Gafûr jî anî ziman ku Kurdistan îro jî navenda krîz û şer e û got ku yên zirarê dibînin û bi tunebûnê re rû bi rû dimînin, Kurd in. Gafûr bi bîr xist ku her kesê erdnîgaçiya Kurdan jî xwe re kiriye armanç û destnîşan kir ku divê Kurd li dijî vî yekê xwe bidin yekîti û azadiyê.

Evdilal Mistefa Sûltanî jî diyar kir ku Kurdistan di bin destên dagirkeriyê de ye û Kurd her roj rû bi rûyê êrîşên terorî ne û got: "Herî dawî li navenda Ewropayê sê Kurd hatin qetilkirin. Em Kurd divê êdî jî vî re bibêjin, bes e. Divê em li ber vî dagirkeriyê rabibin."

'DIVÊ EM TÊKOŞÎNÊ GEŞ BIKIN'

Yek ji neviyên Şêx Mehmûd Berzencî yê li Başûrê Kurdistanê, di destpêka sed-sala 20'an de, ji bo Kurdistanê xweser tîkoşiya, endamê KNK'ê Şahla Heffîd jî bal kişand ser rewşa Kurdan û got: "Yekane rêyê a derketina me heye, ew jî bi yekîti û bi tîkoşîneke bi hevparî kombûna li hevê. Lewma divê em vî

tîkoşîne geş bikin."

Endamê Konseya Rêveber a Kongreya Neteweyî ya Kurdistanê (KNK) Zübeyir Aydar jî bal kişand ku dewleta Tirk jî bo sala 100'an Lozanê li dijî gerîlayên Kurd serbikeve, êrîşên xwe zêde kirine û wiha pîde çû: "Di nava 10 salên borî de çawa ku Srî Lanka Pilingên Tamilê tune kiribe, dewleta Tirk jî bi êrîşên sala 2022'yan pêk anî, xwest gerîlayên Kurd tune bike. Lewma êrîşeke pîralî da destpêkirin. Bikaranîna çekên kîmyewî jî di nav de, her cure bê hiqûqî hat kirin. Lê bi hezaran ciwanên ku em navê wan jî nizanin, bi berxwedana xwe li ber êrîşên dewleta Tirk rabûn û ev politikayên wan pûç kirin. Em pişt-giriyê bidin van lehengên bênav, bibin parçeyek e amanca wan. Ji bo wê jî divê li Ewropa û Emerîkayê, xebatên diplomatîyê cidî û pîralî, bîna birêvebirin. Vê sedsalê dibe ku em bala civaka navneteweyî ya bibin ser pirs-girêka Kurd."

Li aliyê din Aydar got ku bi çalakî û merasîmên ku wê tevahiya salê li dar bixin, nîşan bikin ku peyman Lozanê ne rewya ye û Kurd wê vî qebûl nekin.

'BI YEKÎTIYÊ EM DIKARIN LI BER ÊRÎŞAN RABIBIN'

Nûnerê YNK'ê yê Ewropayê Şêx Şemal jî bi bîr xist ku Kurd di bin êrîşên dagirkeriyê de ne û wiha axivî: "Em Kurd, îro li ber van êrîşan, encex bi yekîtiyê dikarin bibin bersiv. Lewma bi taybetî berpisyariyê zêde, dikeve ser vî yekîtiyê. Em dikarin bi tîkoşîna xwe ya diplomatîyê ya li Ewropayê, bala raya giştî ya cîhanê bikêşin ser Kurdistanê. Êdî em dawiyê li van civînan bînin, bi pratîkê çalak bibin. Roj ne roja axaftinê ye, dema meşandina kar û xebatê ye."

Endamê Konseya KNK'ê û endamê Hîndekariya Zanîngeha Duhokê Dr. Kamûran Berwarî diyar kir ku dagirkeriya dewleta Tirk a Kurdistanê didome û got: "Niha bi taybetî li Başûrê Kurdistanê 160 baregehên leşkerî, bi hezaran navendên bazirganiyê yên Tirk hene. Ev hemû navendên MÎT'a Tirk in. Li qadên Perwerde, tenduristî û gelek qadên din, dagirkerî heye. Şebekeyên telefonan jî yên Tirkiyeyê ne. Zarok jî êdî bi Tirkî diaxivin. Li televizyonên Tirkan tîna temaşekirin. Rewşa me ya niha ev e."

Civîn piştî nîqaşan, bi plankirina merasîmên protestokirina Peymana Lozanê ya di sala 100'an de, bi dawî bû. Li gorî vî rêzeçalakiyê ku navenda wan wê Lozan be, wê li gelek paytextên Ewropayê bîna lidarxistin. Merasîmên herî mezin jî wê di navbera 20-24'ê Tîrmehê de, bîna lidarxistin. Wê konferans bîna lidarxistin, panel bîna danîn, film bîna nîşandan. **anfkurdi.com**

Serokwezîr Barzanî, ji bo malbata Omer Çawşîn sersaxî xwest

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, ji ber koça dawî ya hunermendê Kurd Omer Çawşîn, peyameke sersaxiyê parve kir. Serokwezîr Barzanî diyar kir ku xizmeta Omer Çawşîn, di hunera Kurdî de zêde ye.

Serokwezîr Barzanî, ji ber koça dawî ya Omer Çawşîn, bi rêya peyamekê hêviyên sersaxiyê arasteyî malbat û kes û kerên Çawşîn kirin. Serokwezîr di peyama xwe de got,

"Ez sersaxiyê ji malbata hunermendê navdar ê şano û dramaya Kurdî Omer Çawşîn re dixwazim ku bi rêya berhemên xwe xizmeteke mezin ji hunera Kurdî re kiriye. Ez ji Xwedayê mezin hêvî dikim ku xwedêjêrazî bixwe mîhrebana xwe û gîyanê wî bi bihuştê şad bike û sebir û aramiyê bide malbat û hevalên wî."

Omer Çawşîn, di sala 1967an de bi hunermendê nemir Mekkî Ebdullah ê ku bi navê Rolî Defanî Elî tî naskirin, bûbû endamê Koma Lîstikvanan a Silêmaniyê.

Hunermendê ku gelek behrem li peyî xwe hiştin, duh bişev li Silêmaniyê koça dawî kir.

Berhemên Omer Çawşîn ên ku tevkariyê li hunera Kurdî kirine, ev in:

Axa şil kevn, Birêz Muftî, Jin bi jin, Maute Kauli Kay, Cejna Xwînî, Gorekî Bikole, Di hundurê me de kulmek heye, Hîleyên jinan, Li Çayxanê, Bilêt û Zava, Kirêdar, Têkilî, Ew dîr ket, Keç, Sê Kulîlkên Jakaw, Çavê Vietnamê, Dilopên Xwînê, Mama Xema, Şêxê Defê Reş. **PeyamaKurd**

Babacan bersivê li ser îdiayan 'belav kir'!

Serokê Giştî yê DEVAyê Alî Babacan derbarê îdiayên ku wê Maseya Şeşqolî perçe bibe, gotina "Xerabkirina vî maseyê ne barê ku tu partiyeke siyasî hilgire" bi kar anî.

Babacan derbarê rojevê de daxuyanî da.

Babacan got, "Pêwîst e peyva krîzê tu carî neyê bikaranîn. Li ser Maseya Şeşqolî gelek nêrînen cuda hene. Lê dema em li ser masê rûdinin her kes raya xwe dide. Li ser vî maseyê bûyîna astengker ne barekî ku tu aliyekî siyasî bikaribe hilgire."

Babacan eşkere kir, ew jî bo Davosê hatiye vexwendin û ew ê beşdarî bernameyê bibe û got, "Peyama me ya li Davosê ev e, 'Tu carî dev ji Tirkiyeyê bînedin. Tirkiye welatekî mezin e. Tirkiye wê bibe welatekî ku bi dinya, bi cîhanê re biaxive, kirin û hêza peyva wê hebe. Ji welatê me bawer bikin."

Babacan derbarê îdiayên "Artêşa 8 hezar trolan" a CHP Ozgur Ozel de jî got, "Dema ku ez di AK Partiyê de bûm, heta bûyerên Geziyê hesabên trolan tune bûn. Piştî bûyerên Geziyê hikûmetê artêşên xwe yên trolan çêkir. Pirs-girêka çavkaniyan jî bo hikûmeta heyî nîne." **PeyamaKurd**

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

Ev çiyə? Ev **ave**.
Bu nədir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

diran

Ev çiyə? Ev **dirane**.
Bu nədir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çiyə? Ev **agire**.
Bu nədir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

mar

Ev çiyə? Ev **mare**.
Bu nədir? Bu ilandır.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çiyə? Ev **bizine**.
Bu nədir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

balon

Ev çiyə? Ev **balone**.
Bu nədir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

Ev çiyə? Ev **bacane**.
Bu nədir? Bu pomidordur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çiyə? Ev **otomobile**.
Bu nədir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

taC

Ev çiyə? Ev **taCe**.
Bu nədir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

Canî

Ev çiyə? Ev **Canie**.
Bu nədir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cûcîk

Ev çiyə# Ev **Cûcike**.
Bu nədir? Bu cücədir.
Что это? Это цыпленок.
What is it? It is a chicken.

finCan

Ev çiyə# Ev **finCane**.
Bu nədir? Bu fincandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup.

Çç

çav

Ev çiyə? Ev **çave**.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

çêlek

Ev çiyə? Ev **çêleke**.
Bu nədir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

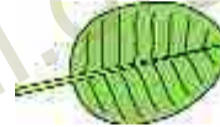
defter

Ev çiyə? Ev **dəftere**.
Bu nədir? Bu dəftərdir.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çiyə? Ev **dare**.
Bu nədir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

belg

Ev çiyə? Ev **belge**.
Bu nədir? Bu yarpaqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

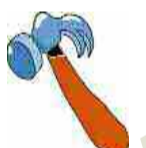
elok

Ev çiyə? Ev **eloke**.
Bu nədir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

çaynîk

Ev çiyə? Ev **çaynîke**.
Bu nədir? Bu çaynikdir.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapot.

çakûç

Ev çiyə? Ev **çakûçe**.
Bu nədir? Bu çəkicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

dest

Ev çiyə? Ev **deste**.
Bu nədir? Bu əldir.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çiyə? Ev **dile**.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

ker

Ev çiyə? Ev **kere**.
Bu nədir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

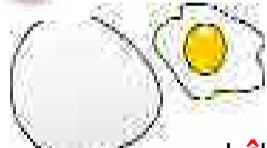
Ev çiyə? Ev **zebeşe**.
Bu nədir? Bu qarpızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê

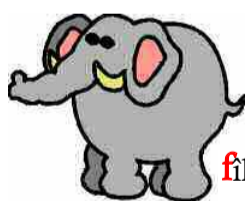
êleg

Ev çiyə? Ev **êlege**.
Bu nədir? Bu jiletidir.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

hêk

Ev çiyə? Ev **hêke**.
Bu nədir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

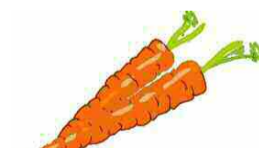
fîl

Ev çiyə? Ev **fîle**.
Bu nədir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an elephant.

fîrok

Ev çiyə? Ev **fîroke**.
Bu nədir? Bu təyyarədir.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

gizêr

Ev çiyə? Ev **gizêre**.
Bu nədir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь.
What is it? It is a carrot.

gêzî

Ev çiyə? Ev **gêziye**.
Bu nədir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a broom.

pê

Ev çiyə? Ev **pêye**.
Bu nədir? Bu ayaqdır.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

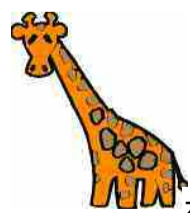
kêr

Ev çiyə? Ev **kêre**.
Bu nədir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

fînd

Ev çiyə? Ev **fînde**.
Bu nədir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

zerafe

Ev çiyə? Ev **zerafeye**.
Bu nədir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

gore

Ev çiyə? Ev **goreye**.
Bu nədir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

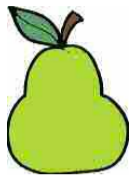
guh

Ev çiyə? Ev **guhe**.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо..
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

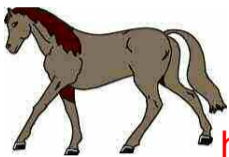
hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dævêdir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürêkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

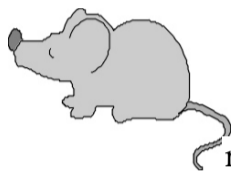
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu əlcəkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

Ev çîye? Ev lînge.
Bu nêdir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îi

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

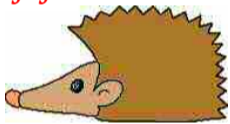

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

Ev çîye? Evjûjiye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günəşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

rojname

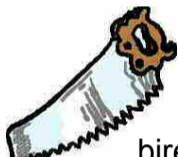
Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

kevjal

Ev çîye? Ev keviale.
Bu nêdir? Bu xərcəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

Kk

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdir.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

lîmon

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşığıdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

xezal

Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

kûlî

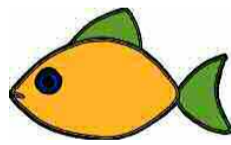
Ev çîye? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu samışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

Nn

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

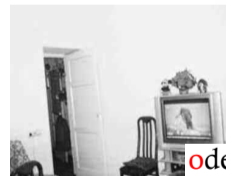
Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbındır.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev reñge.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

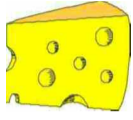
top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyê? Ev penîre.
Bu nêdir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

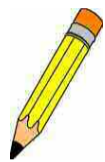
pîvaz

Ev çiyê? Ev pîvaze.
Bu nêdir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyê? Ev perçemeke.
Bu nêdir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyê? Ev pênûse.
Bu nêdir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

beq

Ev çiyê? Ev beqe.
Bu nêdir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyê? Ev qaze.
Bu nêdir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyê? Ev meqese.
Bu nêdir? Bu qaçıcıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyê? Ev portqale.
Bu nêdir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

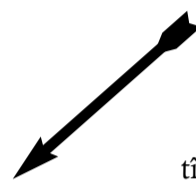
şêr

Ev çiyê? Ev şêre.
Bu nêdir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çiyê? Ev kêwrîşke.
Bu nêdir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyê? Ev tîre.
Bu nêdir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyê? Ev roviye.
Bu nêdir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyê? Ev sêve.
Bu nêdir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyê? Ev stêrke.
Bu nêdir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyê? Ev şûre.
Bu nêdir? Bu qilıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyê? Ev şeye.
Bu nêdir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tiîr

Ev çiyê? Ev tiriye.
Bu nêdir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyê? Ev tûtiye.
Bu nêdir? Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyê? Ev seye.
Bu nêdir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyê? Ev sêvike.
Bu nêdir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyê? Ev şîre.
Bu nêdir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

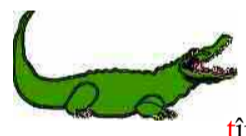
şûşe

Ev çiyê? Ev şûşeye.
Bu nêdir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyê? Ev pirtûke.
Bu nêdir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsah

Ev çiyê? Ev tîmsahe.
Bu nêdir? Bu tîmsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyê? Ev utiye.
Bu nêdir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyê? Ev guhe.
Bu nêdir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyê? Ev bilûre.
Bu nêdir? Bu tütëkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyê? Ev brûske.
Bu nêdir? Bu ıldırımdır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyê? Ev çave.
Bu nêdir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

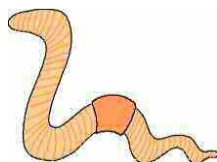
keVok

Ev çiyê? Ev keVoke.
Bu nêdir? Bu göyörçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyê? Ev gule.
Bu nêdir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyê? Ev kurme.
Bu nêdir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyê? Ev çûke.
Bu nêdir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyê? Ev dupişke.
Bu nêdir? Bu əqrəbdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a scorpion.

bivir

Ev çiyê? Ev bivire.
Bu nêdir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

berçavik

Ev çiyê? Ev berçavike.
Bu nêdir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

w erdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şêkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

Xx

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzendîr.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nêdir? Bu xiyardîr.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

ew r

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

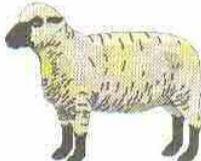
kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kêklickîr.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

yek

Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zengîr.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

N b/s	KURDÎ		Azerî	DİKARÎ BIXWÎNÎ
	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirilî	Latinî	
1	Aa	Aa	Aa	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ее	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, îni, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Ii	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, lîmon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, nevî, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewaq
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênuş, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Ûu	Юю	Ûü	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Weçîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

Ирак репатрирует еще 150 семей из сирийского лагеря "Аль-Холь"

Иракское министерство миграции и перемещения заявило в субботу, 14 января, что еще 150 семей планируется перевести из сирийского лагеря "Аль-Холь" в лагерь "Аль-Джадаа" в провинции Ниневия.

Как отметил представитель министерства Али Аббас, процесс репатриации уже начался, но семьи еще не прибыли в реабилитационный центр в Ниневии. По данным министерства, в этом году Ирак планирует вернуть домой восемь тысяч семей под наблюдением Совета национальной безопасности, причем основное внимание, как сообщается, будет направлено на тех женщин и детей, "которые не имеют ничего общего" с "Исламским государством" (ИГ).

Ранее иракское правительство репатриировало сотни семей из лагеря "Аль-Холь", где содержатся десятки тысяч пленных боевиков ИГ и членов их семей. В апреле советник Ирака по национальной безопасности Кассим аль-Араджи предупредил, что его страна рассматривает лагерь "Аль-Холь" как "реальную угрозу национальной безопасности Ирака". "Правительство Ирака приняло решение в ближайшие месяцы принять больше иракских семей, живущих в лагере Аль-Холь", — сказал он тогда, добавив, что в "Аль-Холе" находятся 30 000 иракцев, 20 000 из которых моложе 18 лет.

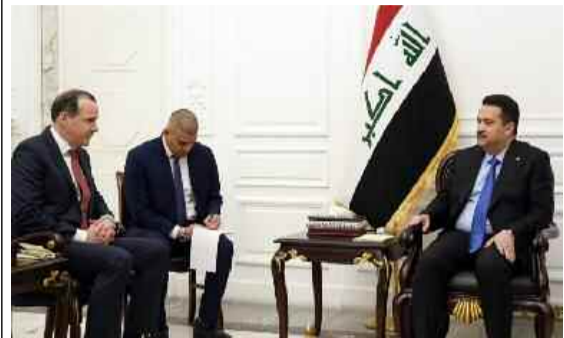
kurdistan.ru

Hazırladı İsmayıl TAHIR

Макгерк вновь заявляет о поддержке Ирака

Премьер-министр Ирака Мухаммед Шиас-Судани 16 января принял координатора Белого дома по Ближнему Востоку и Северной Африке Бретта Макгерка, который подтвердил поддержку Ирака его страной.

Стороны обменялись мнениями об отношениях между Багдадом и Вашингтоном, в том числе о путях их дальнейшего укрепления и развития "на различных уровнях в интересах иракского и американского народов", говорится в заявлении офиса Судани, которое цитирует "Iraqi News Agency".

Согласно заявлению, премьер-министр подчеркнул способность иракских сил безопасности противостоять терроризму.

Со своей стороны, Макгерк подтвердил, что Соединенные Штаты будут продолжать поддерживать кабинет Судани и оказывать консультационную помощь иракским силам в их борьбе против "Исламского государства" (ИГ).

Он также выразил поддержку реформам правительства Ирака в области энергетики и инфраструктуры, а также в борьбе с изменением климата.

Ожидается, что после завершения своих встреч в Багдаде Макгерк посетит Эрбиль, чтобы встретиться с президентом "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масудом Барзани и президентом Курдистана Нечирваном Барзани.

kurdistan.ru

В Курдистане вырос спрос на инвестиционные лицензии

В Курдистане в последнее время наблюдается всплеск заявок на получение инвестиционной лицензии, поскольку Региональное правительство Курдистана (КРГ) активизирует свои усилия по созданию благоприятной атмосферы для инвесторов и упрощению процедур подачи заявлений.

"Объем инвестиций в Курдистане значительно вырос в прошлом году, в течение которого мы выдали 89 инвестиционных лицензий. По сравнению с 2021 годом количество инвестиционных лицензий, выданных в 2022 году, увеличилось на 15 процентов. И это хороший шаг в правильном направлении", — сообщил глава Инвестиционного органа КРГ Мохаммед Шукри. Кабинет КРГ предпринял значительные шаги для устранения ненужной бюрократии и повышения эффективности с целью поощрить иностранные инвестиции. В рамках своей повестки дня КРГ также работает над диверсификацией источников доходов за счет развития инфраструктуры и поощрения иностранных инвестиций в регионе, в частности, в сельском хозяйстве и туризме.

kurdistan.ru

Премьер-министр Курдистана и президент Ирака примут участие в Давосском форуме

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани прибыл в Швейцарию для участия в ежегодном Всемирном экономическом форуме в Давосе, и освещения повестки дня своего кабинета по возобновляемым источникам энергии и экономической диверсификации.

Премьер-министр намерен обсудить с мировыми лидерами ряд тем, включая план его кабинета по "экономической диверсификации, банковским услугам, поиску новых рынков для сельскохозяйственной продукции Курдистана, инвестициям в полезные ископаемые, нефть, чистую энергию и газовый сектор, засуху и усилия по противодействию последствиям изменения климата", — говорится в заявлении, опубликованном офисом Регионального правительства Курдистана (КРГ).

У КРГ есть многогранная программа по продвижению и модернизации государственных услуг, включая усилия по укреплению инфраструктуры и выходу на международные рынки.

В прошлом году Курдистан экспортировал несколько видов продуктов в страны Персидского залива, в частности гранаты, благодаря продуктивным переговорам премьер-министра Барзани с инвестора-

ми и владельцами бизнеса из стран Персидского залива в Давосе в 2022 году.

ров со всего мира.

Президента Ирака сопровождает министр иностранных дел Фуад

Курдистан в последнее время находится в центре внимания международных инвесторов из-за его обширных природных ресурсов, особенно нефти и газа. Действующий кабинет КРГ нацелен на диверсификацию источников доходов и расширение торговых связей с международными рынками.

Президент Ирака Латиф Рашид также примет участие в работе форума в Давосе, и обсудит ряд тем, в том числе план страны по углублению торговых связей с Западом и привлечению инвесто-

Хусейн.

Ирак стремится восстановить свою экономическую инфраструктуру и увеличить объем торговли с Западом, говорится в заявлении пресс-службы президента.

Президент Рашид собирается принять участие в нескольких дискуссиях, посвященных изменению климата, продовольственной безопасности, развитию инфраструктуры и необходимости развития международного партнерства в области устойчивой энергетики, сельского хозяйства и водных ресурсов.

kurdistan.ru

Нетаньяху посетил границу с Ливаном и заявил, что Израиль даст отпор всем сателлитам Ирана

Премьер-министр Израиля Биньямин Нетаньяху вместе с министром обороны страны Йоавом Галантом посетил во вторник границу с Ливаном. В ходе визита он заявил, что еврейское государство готово дать решительный отпор Ирану и его сателлитам в регионе. "Вместе с министром обороны Йоавом Галантом проводим оценку ситуации в области безопасности в Северном командовании, — написал премьер на своей странице в Twitter. — Главный враг, с которым мы имеем дело, — это террористический режим в Иране и его метастазы в Сирии и Ливане. Те, кому нужно напоминание о наших красных линиях в этом вопросе, получат его".

В ходе общения с военными, краткая видеозапись которого также размещена на странице премьера в Twitter, он подчеркнул, что власти Израиля "полны решимости бороться с попытками Ирана разработать ядерный арсенал". "Мы полны решимости бороться с любыми попытками Ирана разме-

стить направленные против нас базы на нашей северной военной границе в Сирии. Мы полны решимости бороться с любыми попытками

Израиля по итогам состоявшихся 1 ноября выборов, после чего министры и новый

премьер были приведены к присяге. В тот же день Нетаньяху провел первое заседание нового кабинета, в ходе которого он заявил, что для его правительства первоочередной задачей будет блокирование Ирана. Нетаньяху подчеркнул, что это экзистенциальный вопрос для Израиля.

kurdistan.ru

Шольц заявил, что Германия хотела бы получать газ и нефть из Ирака

Германия хотела бы получать газ и нефть из Ирака, заявил канцлер ФРГ Олаф Шольц. По словам канцлера, в ходе переговоров с иракским премьером в пятницу он обсудил с ним тему газа. Он отметил, что Германия хотела бы использовать возможность поставок из различных источников, чтобы избежать зави-

симости от какого-либо одного поставщика.

"И Ирак был бы для нас желанным партнером по сотрудничеству в импорте газа и нефти в Германию", — сказал Шольц, выступая на совместной пресс-конференции по итогам переговоров с премьер-министром Ирака Мухаммедом ас-Судани.

kurdistan.ru

Премьер-министр Барзани сделал несколько важных заявлений

Премьер-министр Курдистана Масрур Барзани в своем воскресном заявлении призвал парламент создать и активизировать избирательную комиссию, чтобы

моими согражданами в этом регионе", — заявил курдский лидер.

Отношения между правящей ДПК и ПСК вновь испортились

сти, с которыми сталкиваются люди и государственные учреждения в этой провинции".

КРГ уже пыталось направить в Сулейманию аудиторские группы для проверки размеров доходов и проявления ее результатов общественности. Но правящая в Сулеймании ПСК помешала этому.

"Совет министров уже издал указ об отправке совместных сил к пунктам пересечения границы, но ПСК заблокировала этот шаг. ПСК даже угрожала внутренним вооруженным конфликтом, если совместные силы будут отправлены к пограничным пунктам", — сообщил премьер. "Процесс сбора доходов должен находиться под строгим контролем правительства, особенно на пограничных переходах. Для этого должна быть координация между министерствами финансов, внутренних дел и пешмерга, чтобы предотвратить контрабанду и вмешательство в доходы, полученные на этих пограничных переходах".

Как считает премьер-министр, заявления ПСК о несправедливом обращении со стороны КРГ просто "отвлекает внимание от дела полковника Хокара Джаффа, который был убит в самом центре столицы Курдистана".

"Проблема не в финансовой ситуации в Сулеймании и не в доходах. Скорее, проблема в том, что нас просят обойти дело о терроризме в отношении Хокара Джаффа. И это несправедливое требование, с которым народ Курдистана не должен соглашаться".

"Что касается убийства Хокара Джаффа, которое является основной причиной этой сложной ситуации, я призываю сначала передать обвиняемых в суд", сказал Масрур Барзани.

В ходе своего выступления премьер также подтвердил свою непоколебимую приверженность объединению сил пешмерга, состоящих под началом ДПК и ПСК, и созданию национальной армии для защиты народа Курдистана и его федерального статуса. Он призвал все стороны к сотрудничеству в реализации правительственной программы реформ, в том числе в объединении вооруженных сил: "Нельзя создавать препятствий процессу реформ или процессу объединения сил пешмерга". kurdistan.ru

выборы могли быть проведены не позднее этого года. Он также заявил о непрозрачности доходов в Сулеймании и невыдаче убийц полковника Хокара Джаффа.

"Парламент Курдистана должен собраться как можно скорее, чтобы активировать избирательную комиссию. Парламентские выборы в Курдистане должны состояться в этом году, и мы как КРГ [Региональное правительство Курдистана] готовы принять все необходимые меры как можно скорее", — заявил премьер-министр.

Парламентские выборы должны были состояться в октябре прошлого года, но были отложены из-за партийных разногласий по действующему закону о выборах и спискам избирателей. Поэтому парламент Курдистана проголосовал за продление срока своих полномочий, чтобы избежать правового вакуума в регионе.

"Демократическая партия Курдистана" (ДПК) получила большинство мест (45) на последних выборах, но в партнерстве с конкурирующим "Патриотическим союзом Курдистана" (ПСК) и "Движением за перемены" ("Горран") сформировала коалиционное правительство. В своем заявлении премьер-министр Барзани подтвердил свое обязательство служить всем жителям Курдистана в равной степени и предоставлять качественные общественные услуги во всех районах.

"Я рассматриваю весь Курдистан одинаково и считаю себя ответственным перед всеми

после трагического убийства в Эрбиле перебежчика из ПСК полковника Хокара Джаффа, в чем были обвинены несколько агентов службы безопасности ПСК. Судебный совет КРГ выдал ордер на их арест, но ПСК отказывается передать их в суд.

"Ни одна политическая партия или одностороннее решение не должны стоять на пути правительства, выполняющего свою работу или повестку дня в любой точке Курдистана", сказал премьер-министр.

"К сожалению, были установлены барьеры, препятствующие работе Регионального правительства Курдистана. И это нанесло ущерб средствам к существованию наших сограждан", — сказал Барзани, комментируя в том числе и управление доходами в Сулеймании. Провинция Сулеймания страдает от хронического неэффективного управления государственными доходами, что приводит к задержкам выплат заработной платы в государственном секторе и общественному гневу. Барзани подчеркнул непрозрачность процесса сбора доходов в Сулеймании.

"В последние два года были проблемы со сбором доходов и исчезновением наличных денег в банках в Сулеймании, Гармиане, Халабдже и Рапарине", — сказал он. "Суть проблемы в том, что некоторые люди и стороны вмешиваются в процесс сбора доходов в своих личных интересах в этих областях. И именно эти люди несут ответственность за трудно-

В 2022 году в Ираке убито не менее 220 боевиков ИГ

В 2022 году иракские вооруженные силы уничтожили не менее 220 боевиков "Исламского госу-

дарства" (ИГ, ИГИЛ) в различных районах страны, еще несколько десятков были захвачены в плен. Об этом 11 января заявила возглавляемая США Международная коалиция по борьбе с ИГ. "В 2022 году иракские силы провели 191 операцию с силами-партнерами, в результате которых было задержано 159 повстанцев ИГИЛ и по меньшей мере 220 убито", — сказано в отчете коалиции, опубликованном в Twitter. "Мы продолжаем советовать, помогать иракским силам безопасности в борьбе с ИГИЛ". Хотя ИГ был объявлено побежденным в Ираке в 2017 году, террористическая группировка по-прежнему активна на большей части территории страны, особенно в Киркуке, Дияле и Салахаддине, и продолжает осуществлять террористическую деятельность". kurdistan.ru

Премьер-министр Барзани и делегация Коалиции обсудили дальнейшую поддержку пешмерга

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани 15 января принял делегацию

возглавляемой США Международной коалиции по борьбе с "Исламским государством" (ИГ), чтобы обсудить различные темы, в том числе дальнейшую поддержку курдских сил пешмерга. Прибывшую делегацию возглавил генерал Мэтью Макфарлейн, командующий Объединенной оперативной группой операции "Непоколебимая решимость" (CJTF-OIR).

Как сообщается в заявлении канцелярии премьер-министра Барзани, стороны обсудили продолжение поддержки сил пешмерга в борьбе с терроризмом и угрозой ИГ, а также последние события в Ираке и регионе.

Мэтью Макфарлейн приветствовал усиление сотрудничества между Эрбилем и Багдадом в области безопасности в стране, подчеркнув важность координации между силами пешмерга и иракской армией для устранения пробелов в безопасности на спорных территориях.

Масрур Барзани, со своей стороны, поблагодарил Международную коалицию за постоянную поддержку сил пешмерга, а также текущих реформ в министерстве пешмерга.

Кроме того, он проинформировал делегацию о своем последнем визите в Багдад, где он провел переговоры в том числе касательно сотрудничества в области безопасности.

На воскресной встрече также присутствовал Генеральный консул США Ирвин Хикс-младший, который передал Барзани альбом цитат американского борца за гражданские права Мартина Лютера Кинга. kurdistan.ru

В Киркуке в укрытии ИГ обнаружены 1400 кг аммиачной селитры

16 января иракские силы безопасности объявили об изъятии 1400 кг аммиачной селитры, которая была обнаружена в убежище "Ислам-

ского государства" (ИГ) в районе Хавиджа провинции Киркук. В сообщении Федеральной службы разведки сказано, что взрывоопасное химическое соединение было изъято в ходе операции, проведенной федеральным агентством разведки и расследований при министерстве внутренних дел.

В последнее время наблюдается всплеск террористической деятельности ИГ в различных частях Ирака, особенно на территориях, оспариваемых между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством. Боевики ИГ используют вакуум безопасности в спорных районах для атак на гражданских лиц и сил безопасности, в связи с чем курдские власти неоднократно призывали к совместной работе сил пешмерга и иракской армии, чтобы ограничить деятельность ИГ в этих районах. kurdistan.ru

ДИПЛОМАТ

№ 02 (514) 10-16 январь 2022-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Президент Масуд Барзани принял известного курдского академика Ферьяда Омара

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), в воскресенье, 15 января, встретился с известным курдским интеллектуалом Ферьядом Омаром, поздравив его с недав-

ним награждением немецким орденом "За заслуги" за выдающийся научный вклад. Доктор Омар является основателем и директором Института курдских исследований в Берлине, известным лингвистом и историком, чей

вклад в изучение курдского языка и культуры получил международное признание.

Во время встречи курдский лидер высоко оценил его роль в продвижении исследований курдской литературы и истории и пожелал ему дальнейших успехов, говорится в заявлении штаб-квартиры Барзани.

Барзани также призвал к дальнейшим исследованиям курдской культуры, в частности курдского языка. Барзани является горячим сторонником курдских ученых и интеллектуалов во всем мире и высоко ценит их вклад и достижения в академической сфере. kurdistan.ru

КРГ приступило к реализации нескольких проектов в христианской Анкаве

Региональное правительство Курдистана (КРГ) в понедельник, 16 января, приступило к реализации сразу нескольких проектов в районе Анкава столицы Курдистана, Эрбиля, где проживают христиане.

В заявлении КРГ сказано, что шесть миллиардов иракских динаров было выделено на реализацию двух основных государственных проектов по просьбе премьер-министра Масрура Барзани.

Церемония закладки фундаментов проектов прошла в присутствии министра муниципалитетов и туризма Сасана Ауни, министра транспорта и коммуникаций Ано Джаухара и председателя Совета министров доктора Умида Сабаха. "Проекты включают мощение улиц, строительство тротуаров, водоснабжение и строительство канализации в секторе 128 Анкавы, которые реализуются за счет инвестиционного бюджета министерства муниципалитетов и туризма", — поясняется в заявлении.

Также в рамках усилий по расширению электросети КРГ планирует реализовать еще один проект в инвести-

ционном бюджете министерства электроэнергетики.

Власти Курдистана всегда заявляли о своей привержен-

другим группам право выдвигать гражданских лидеров, назначать должностных лиц, управлять собственной без-

ности защите прав этнических и религиозных групп, проживающих в курдском регионе Ирака.

4 октября 2021 года премьер-министр Барзани объявил, что его правительство решило предоставить Анкаве административные полномочия.

"Сегодня я решил передать район Анкава в Эрбиле под административный контроль его жителей-христиан. Этот шаг дает христианам и

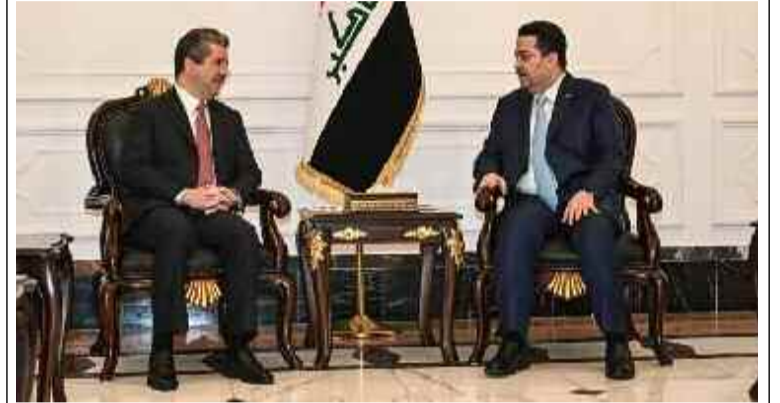
опасностью и напрямую определять свою судьбу", — сказано в его заявлении в Твиттере.

"Отныне Анкава станет самым большим христианским районом на Ближнем Востоке. Большинство его жителей бежали от преследований в Ниневии, Багдаде и Сирии. Мы приветствовали их. И теперь мы предлагаем им шанс пустить более глубокие корни в собственное святилище". kurdistan.ru

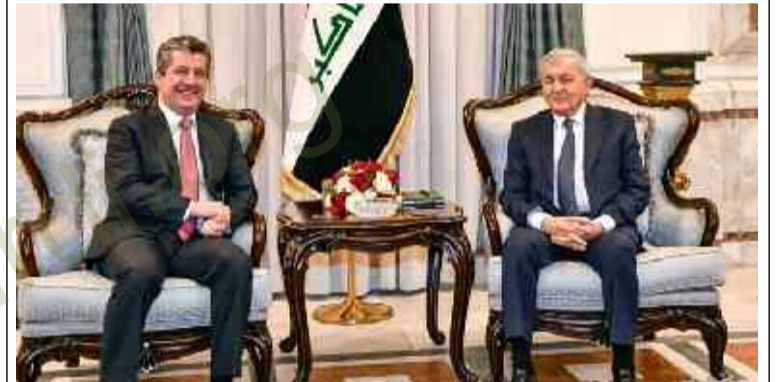

Премьер-министр Барзани провел несколько важных встреч в Багдаде

11 января в Багдаде премьер-министр Курдистана Масрур Барзани встретился со своим иракским коллегой Мухамме-

дом Шиа ас-Судани, чтобы обсудить вопросы, представляющие взаимный интерес, в том числе нерешенные вопросы, стоящие между Эрбилем и Багдадом. В ходе встречи он под-

черкнул постоянно растущую потребность в преодолении разногласий и урегулировании споров путем диалога и в рамках иракской конституции.

В своем твите, опубликованном после встречи с Судани, курдский премьер назвал переговоры "своевременными и продуктивными" в плане поиска путей улучшения "сотрудничества в вопросах энергетики, безопасности и бюджета".

Как цитирует Барзани заявление, опубликованное Региональным правительством Курдистана (КРГ), "если есть воля к решению, есть несколько путей решения этих нерешенных проблем". В заявлении поясняется, что премьер-министры Барзани и Судани подчеркнули необходимость конституционного урегулирования сохраняющихся проблем между Эрбилем и Багдадом.

В Багдаде Барзани также встретился с президентом Ирака Латифом Рашидом, в ходе встречи подчеркнув необходимость соблюдения конституции страны и защиты прав всех общин в стране. Кроме того, премьер-министр встретился со спикером иракского парламента Мохаммедом аль-Халбоуси, с которым обсудил важность более тесной координации между Эрбилем и Багдадом в попытке построить более стабильное и процветающее будущее для всех жителей страны.

Сообщается, что курдский лидер также встретился в Багдаде со спикером иорданского парламента Ахмедом Аль-Сафади, который находился с визитом в иракской столице. В ходе встречи они обозначили пути укрепления и расширения связей между двумя странами.

"Спикер Палаты представителей Иордании передал премьер-министру приветствие короля Королевства Иордании Абдаллы и выразил желание своей страны развивать всесторонние отношения с Курдистаном", — говорится в заявлении КРГ. kurdistan.ru

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN
İMTİYAZ Ü SERNIVİSAR:
TAHİR SİLƏMAN
УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel: +994 50 352-33-18
+994 55 202-73-53

Xüsusi müxbir:
Tariyel Cəlil
Региональный корреспондент:
Усуб Тейфур
Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə
S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17
Navnisan: Bakû Az1040, soqaq
S.Mêhmandarov xani 25, mal-17
Адрес: Баку Az1040, улица
С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar
mərkəzində yığılıb səhifələnilib və
"Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: hewler@mail.ru
Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 1500